A MAGYAR EMLÉKÉREM- ÉS PLAKETTMŰVÉSZET

DR. BÉLA PROCOPIUS: DIE UNGARISCHE DENKMÜNZEN- UND PLAKETTENKUNST. Die ersten Spuren der Münzenkunst führen bis in das Jahr 700 v. Chr. zurück. Von den Griechen und Römern wurde sie bis zu einer sozusagen unerreichbaren Höhe der Entwicklung geführt. Geldmünzen und Denkmünzen — letztere heute Plakette genannt — sind von einander zu unterscheiden. Der Ursprung der letzteren ist im 15. Jahrhundert in Italien zu finden. In den meisten Kulturländern erschien sie aber erst um Jahrhunderte später. Das erste uns bekannte ungarische Plakett ist die Denkmünze des Königs Matthias, die,vielen Kulturländern voraus, aus dem Jahre 1469 stammt. Die lange Reihe der in Körmöcbánya geprägten Denkmünzen wird im Jahre 1508 durch die Krönungsmünze Ludwig II. eröffnet. Die Meister der ersten ungarischen Denkmünzen sind grösstenteils Ausländer, Deutsche und Italiener. Im 18. Jahrhundert haben aber auch rassenreine Ungarn auf dem Gebiete der Plakettenkunst im Auslande Erfolg geerntet und Anerkennung hervorgerufen. Die modernen ungarischen Plakettenkünstler erwarben sich ebenfalls auch ausserhalb der Heimat einen Namen und erhoben Ungarn dadurch zu den führenden Staaten auf dem Gebiete der Münzenkunst.

DR. BÉLA PROCOPIUS: HUNGARIAN MEDAL-ART. Medal-Art can be traced back to the 7th c. b. Chr. Grees and Romans reached such a perfection in this art, which can hardly be reached to-day. In Medal-Art we distinguish coins and memorial medals. The latter one originates from Italy, about the first part of the 15th c. In most countries this art developped only many centuries later. The first memorial medal known in Hungary was King Matthew's, which preceding many civilized countries originates from the year 1469. The first of the series of medals coined in Körmöcbánga, is the one coined in memory of Lewis IInd's coronation. The first masters were foreigners mostly: Germans and Italians. But already in the 18th century there were Hungarian artists, who succeeded in foreign countries. Modern Hungarian artists acquired a good name in Medal-art, and raised Hungary to the first place even in European relation.

Az éremművészet első nyomai a legrégibb pénzek nyomán a történelem legrégibb időibe nyúlnak vissza és némely tudósok az egyiptomiaknak, mások Pheidonnak, Argos királyának, — 700 évvel Krisztus születése előtt tulajdonítják az első pénzek kiadását, míg Herodot ezt a lybiaiakról állítja.

Bár az éremművészet, illetve pénzverés, a görögöknél és rómaiaknál újból el nem ért tökélyre emelkedett, szoros különbséget kell tennünk rendeltetésük különbözősége következtében érem, illetve pénz és emlékérem, azaz medália között.

Ez utóbbiaknak elődeit némelyek a római úgynevezett medaillonokban, a pénzeknél nagyobb és szebben kidolgozott, művésziebb érmekben, mások pedig a római kontorniátokban, magasabb peremmel ellátott és többnyire a cirkuszjátékokkal összefüggésben álló zsetonszerű érmekben keresik, de annak, amit ma emlékéremnek, azaz medáliának és annak, amit ma plakettnek nevezünk, eredetét mindenesetre Olaszországban, a XV-ik század első felében találjuk. Antonio Pisano 1438-ban készítette az első, napjainkig fennmaradt emlékérmet VII. János Paleologos bizánci császárról és ezzel alapját vetette a virágzó olasz emlékérem- és plakettművészetnek.

Míg Olaszországban, mint Pisanello követője már a quattrocentóban számos kitűnő művész készített szebbnél-szebb emlékérmeket és plaketteket, a többi államban csak évtizedekkel, sőt századokkal később fejlődött ki önálló emlékéremművészet és addig, különösen az első időkben, Olaszország mesterei készítették az emlékérmeket a többi állam részére is.

Így hazánkban is, a legtöbb egyéb kultúrnemzettel egyidejűleg, vagy némelyeket megelőzve, készült Mátyás király emlékérme 1469-ből, az olasz Bertoldo de Giovanni műve, éppúgy, mint a többi korabeli magyar emlékérem, melyek közül azonban csak Bakács Tamás prímás emlékérmét ismerjük, melyet szintén olasz mester készített.

A Magyarországon, Körmöcbányán vert emlékérmek sorozatát 1508-ban nyitja meg II. Lajos koronázási emlékérme, de ennek mestere, épp úgy, mint a többi körmöcbányai emlékérmeké, többnyire bevándorolt németek voltak, kik közül azután csak a már régen Magyarországon letelepedett északmagyarországi és erdélyi német családoknak már Magyarországon született leszármazottjai képeznek kivételt.

Így említendő az 1645—1690-ig Körmöcbányán dolgozó Christian Hermann, Roth von Rothenfels és leszármazottjai: Hermann és Jere-

mias von Roth, kik különösen a világszerte ismert Szent György-tallérok, illetve emlékérmek készítésében tüntek ki, míg a Gyulafehérvári pénzverdében 1700 elején Schuller György dolgozott.

A XVIII-ik században már a külföldön is sikeresen dolgozó magyarországi születésű éremvésők ismeretesek, mint Petrovics Demeter, Stuckhardt Ferenc, az Északamerikai Egyesült Államokban dolgozó Fürst Móricz és Böhm József Dániel, ki utóbb a bécsi Graveur-Akademie igazgatójává és az újabb osztrák éremvésőstílus megalapítójává vált.

Írásbeli hagyományok szerint Rombauer József eperjesi ötvös készítette állítólag 1817-ben a Reformáció 300 éves emlékérmét, épp úgy, mint ahogy Szentpétery József, a híres pesti ötvös is készített trébelt reliefeket. Említendő az 1815 körül dolgozó Guttmann Jakab, az aradi Brüll Móric és a Győrben működő Frumann Antal, kitől egy sikerült ovális plakettet ismerünk Berzeviczy Istvánról, míg a többiek működése többé-kevésbbé homályba vész.

Így tehát tulajdonképen csak Ferenczy Istvánban (1792—1856), az első ismert magyar szobrászban kell az első színmagyar származású éremvésőt is látnunk, kit azonban ambiciója a monumentális szobrászat felé vonzott, ami neki sok csalódást okozott, míg, ha az érem és plakettkészítést nemcsak kivételesen gyakorolta volna, bizonyára már megalapította volna a magyar érmészetet és iskoláját, mivel a kevés, általa készített emlékérem igen sikerültnek mondható.

Az 1869 évből bírjuk Kugler Ferenc monumentális, plasztikus magyar emlékérmét dr. Siklóssy Gyuláról, de ez is csak egy elszigetelt kísérlet marad, míg a magyar emlékéremszükségletet a bécsi éremvésők, mint Radniczky, Karl, Lang, Seidan stb. elégítik ki. Javult a helyzet, midőn a körmöcbányai pénzverőben a Bécsből érkező Gerl Károly és Reisner József 1880, illetve 1892 körül megkezdették működésüket, míg Budapesten Exner Károly készített igen sok, egyleti, kiállítási és sportérmet.

Itt említendő a magyar származású Schwartz István (1851—1921) is, ki azonban, bár sok emlékérmet készített Magyarország számára is, egész működését Bécsben fejtette ki, ott az iparművészeti iskolában tanárrá neveztetett ki és majdnem az egész újabb osztrák éremvéső nemzedék mestere volt. Loránfi Antal (1856—1927), a budapesti iparművészeti iskola kisplasztikai tanára, kitől mintegy 7 emlékérem maradt fenn, a legújabb magyar éremművésznemzedék kiképzésével foglalkozott.

De azért az első, aki magát teljesen az éremvésésnek, mint művészeti formának kívánta szentelni, Szárnovszky Ferenc (1863—1898) volt, bár élte utolsó idejében ő is kezdett mindinkább a monumentálplasztika felé hajlani. De azért az ő úttörő munkája sem vezetett volna a magyar érmészeti iskola megalapítására, ha Beck Ö. Fülöp nem vetette volna magát 1893 óta teljes energiájával az éremművészetre, azóta alkotva az általánosan ismert szebbnél-szebb emlékérmeket és plaketteket s ezzel megvetve a magyar éremművészet alapját. De Beck folytonosan újabb problémák felett töprengő és műtermének csendjét szerető természete nem lett volna alkalmas egy éremvéső nemzedék és ezzel a magyar éremművészetnek széles, biztos alapokon való megteremtésére. Ebben szerencsés kiegészítést találtunk a vele egykorú Telcs Edében, ki, bár eleinte csak a monumentális plasztika felé hajlott, mégis majdnem ugyanazon időben, 1896-ban készítette első plakettjét, melyet gyönyörű emlékérmeinek és plakettjeinek sorozata követett.

Telcs Edét nyugodt, biztos alapokon nyugvó művészete, nagy tudása, minden szélsőségeket kerülő természete, predesztinálták az újabb éremvéső generációk tanítására és kiképzésére.

És ezen célnak Telcs Ede bámulatosan megfelelt, mert majdnem az összes ma működő elsőrangú medailleurök az ő iskolájából kerültek ki.

Így elsősorban Berán Lajos, kinek nagy része van az emlékérem népszerűsítésében, a korán elhalt igen tehetséges Murányi Gyula, és Juhász Gyula, Kiss Aranka, Kuzmik Livia, Fülöp Elemér, Korányi Felicitas, Telcs Gina, Bartha Lajos, legutolsó tanítványai között pedig a kiváló Vincze Pál, stb.

De elsősorban ki kell ezen tanítványai között emelnünk Reményi Józsefet, ki bámulatos gondolatgazdagsággal és művészi tökéllyel alkotta százakra menő szebbnél-szebb, a quattrocento legszebb alkotásaira emlékeztető emlékérmeit és plakettjeit és mint az éremvésés tanára az iparművészeti iskolán, most már maga is képezi ki a legújabb magyar éremművész nemzedéket, kik között főképen Madarassy Waltert kell kiemelnünk, kinek néha sikerült mesterét is megközelíteni.

Ma már 300-nál többre tehető a magyar éremvésők száma, kik között még különösen kiemelendő Szántó Gergely, Tóth Gyula, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Farkas Zoltán, Ferenczi Béni, Gerencsér Greff Lajos, Zsákodi Csiszér János, Csillag István, Körmendi Frimm Jenő, Moiret Ödön stb.

Hogy mennyire elterjedt és mily biztos alapokon nyugszik már ma Magyarországon az éremművészet, legjobban mutatja azon körülmény is, hogy több, mint 30 hölgy foglalkozik az éremművészettel, kik között messze kiválik a Münchenben működő Esseö Erzsébet, kinek emlékérmei nemzetközi viszonylatban is a leg-

kiválóbbak közé sorolandók, kiválik ezenkívül Kövesházi Kalmár Elza, Kuzmik Livia és Baranyai Ilona, ki a legújabb irányzatot képviseli.

De mutatja ezt még azon körülmény is, hogy alig van ország, ahol magyar medailleur nem dolgozna, vagy dolgozott volna. Így Fuchs Emil Londonban angol udvari érmész lett, Bécsben dolgoznak Ferenczy Béni, Moiret Ödön, Weinberger Antal Rezső, Hajdu Endre, Weiss Hugóné, míg Böhm József Dániel és Schwartz István, mint már említtetett, vezetőszerepet játszottak.

Svédországban már évek előtt Antal Sándor készített plaketteket és reliefeket, míg Dániában 1913 óta Mester Jenő dolgozik. Hollandiában Telcs Ede működött két éven át, míg most Kiss József készít Sassenheimben, Leyden mellett emlékérmet és plaketteket.

Párizsban működik Szirmai Antal, Csáky József, Sugár József, Hiesz Géza, Kovács Zoltán, Hamza Ákos, Juhász Kálmán és Littmann Frigyes, míg Berlinben Galambos Arthur, Klein Ármin, Baranyai Lőrinc és Zombori Erbits Gyula dolgoznak.

Az Északamerikai Egyesült Államokban találjuk Gaál Istvánt Holywoodban, Maróti Gézát Detroitban, míg New Yorkban előkelő szerepet játszanak az előbb Brazíliában működő Finta Sándor és Kilényi Gyula, továbbá Tenkács János, Schönbauer Henrik, Garam Sándor stb. A magyar éremművészek által készített emlékérmek és plakettek szépsége, stílusuk sokfélesége és eredetisége, ma minden túlzás nélkül Magyarországot nemzetközi viszonylatban is az első sorba állította és szívből kívánjuk, hogy művészeink a magyar közönség széles köreiben megtalálják azt a támogatást, amelyet megérdemelnek, mert nem felejtendő el, hogy az éremművészet a különböző művészeti válfajok között is igen magas művészi fokon áll. Az emlékérem csak nagy konjunkturák idején, pompaszerető udvar, magukat megörökíteni kívánó hadvezérek, államférfiak, tudósok, művészek, közéleti celebritások körében fejlődik és fejlődhetik igazi magaslatra és épp ezért most, ilyen konjunktura hiányában szorul széleskörű támogatásra. Amellett az emlékérem valaki emlékénekmegörökítésére a legalkalmasabb eszköz, mert a bronz nem törik össze, nem változik az idők folyamán, legfeljebb szép patinát kap és így oly emberek emléke, kiknek egykori létezése nem maradna embertársaink emlékezetében egy róluk készített pompás emlékérem vagy plakett útján, évszázadokon, sőt évezredeken át megörökíthető, mert hiszen kevés azon emberek száma, kiknek híre: „aere perennius“ csak tetteik alapján marad fenn későbbi korokban.

DR. PROCOPIUS BÉLA

A SZÍNEK VILÁGA

DR. VIDÉKY EMIL: DIE WELT DER FARBEN. Das Licht belebt die Gegenstände. Sonne, oder irdische Lichter rufen Konturen, Beleuchtungen — Eigen- und Wurfschatten verschiedener Intensität hervor. Mehrere Lichtquellen, welche bewegende Objecte beleuchten und durch ebenfalls etwas bewegten zwei Augen beschaut werden, ergeben ein lebhaftes Spiel der Konturen, Beleuchtungen und Schatten. Die Mannigfaltigkeit entsteht erst recht durch die Farben. Durchscheinende und reflectierte, oberflächliche und räumliche, — fixe und schwebende Farben mit Grauigkeitsgraden von Weiss bis Schwarz können zum guten Überblick sämtliche geordnet in eine Sphäre eingeraumt werden. Die verschiedenen wissenschaftlichen Farbenlehren stimmen schlecht mit der Auffassung des Künstlers. Neuere Theorien nähren sich schon zu Goethes scharfen und treffenden Beobachtungen. Die Wiedergabe der Farben der Natur in der Malkunst und in der Druckerei sind sehr verschiedene Aufgaben.

DR. EMIL VIDÉKY: THE WORLD OF COLOURS. Light enlivens the objects. Sun or lights call forth outlines and shadows of different intensity. Several lights lighting up moving objects produce a lively play of outlines and colours, but the variety arises from the colours. Transparent and reflected colours, colours relating to space may be arranged in a line, at the beginning of which we find white, followed by the different hues of grey up to black. The science of colours does not agree with the opinion of the artists. Modern theories approach Goethe's striking observatious. The reproduction of the colours of nature in the art of painting and in printing are different tasks.

A tudomány azt mondja, hogy a fény rezgés, az egyes színek közötti különbség pedig a rezgésszámok különbsége.

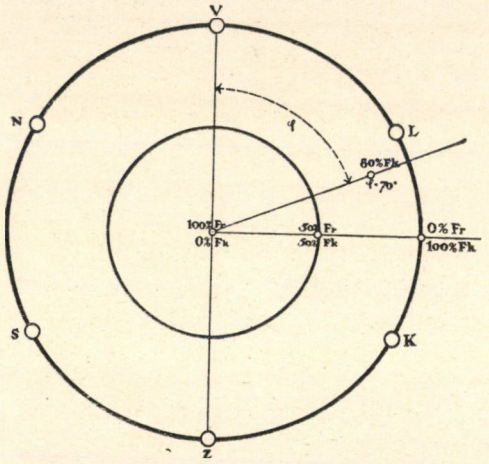
Amit érzékelünk, az a színek, a fény és az árnyék. Ha közelebbről vizsgáljuk, ez az érzékelés kevésből épül fel.

A napfény megvilágítja a tárgy egyik oldalát, önárnyékban hagyja a másikat. A két felet egy kontur választja el.

A szem, mellyel a tárgyat észleljük, mint optikai készülék és mint fiziológiai szerv apró részletekig ismeretes. A lencsetest, mely a

pupilla nyílásán érkező sugarakat összefogva a retina képfelfogó bársonyfelszínére vetíti, meglehetősen kicsiny.

A tárgy egy megvilágított pontjából érkező visszavert és szétszórt fénysugaraknak csak igen csekély töredéke jut a pupilla nyílásába, sokkal több az, ami szanaszét széled. Millió és millió ember szemlencséje részesülhet belőlük velem egyidőben. A tárgy azon pontjai, melyekről a visszavert sugarak zöme az én szemembe érkezik, semmiesetre sem lesznek azonosak azokkal, melyek más valaki szemébe juttatják a fényesség javát. Más, amit én látok, mint az, amit más lát. Látásom kizárólagosan az enyém, igaz, hogy végtelenül kevés és egyoldalú az, amit látok.

1. ábra

Ha a pupillanyílás kerületének pontjaiból érintő kúpokat képzelek, melyek a tárgyat körülérintik, akkor egy nem teljesen éles konturvonal keletkezik, amit, mint a tárgy szélét, látok. Ez más kontur, mint a megvilágítás konturja és ez is más minden néző számára.

Ha még a két szemmel való nézést is figyelembe vesszük, akkor a kép határvonala két nem éles különböző konturból összetevődve keletkezik ; a képen belül minden folt, dudor, stb. elmosódva határolódik.

Szemünk mindig mozog egy kevéssé és ez a mozgás a körvonalat még inkább puhítja. A stereoszkopikus fotográfia, mely két fix szem látását adja, plaszticitást adhat, de nem ad életet. A térben megmerevült viaszbabák konturjaiból hiányzik a sohasem mozdulatlan szem puhítása.

Földi fényforrásból kiinduló sugarak éppen úgy kúpkévék, mint a néző vonalak és a megvilágított kontur általában kisebb lesz, ha csak a világító test nem nagyobb a tárgynál. Több fényforrás több konturt, több megvilágított felet ad, melyeken a fény-intenzitások nagyon változatosak lesznek. Mindegyik fényforrástól származnak intenzitás maximumok, melyek összejátszanak, közös maximumok keletkeznek és egészen más fénytarkaság születik, mint egy fényforrásnál. A vetett árnyékok még változatosabbak, átmetsződéseik tereiben lesznek egyszer-, kétszer-, háromszor- és többször fényes intenzitású zónák és átmenetek.

A mozgó tárgy, melyet több fényforrás világít meg és melyet mozgó szemeinkkel érzékelünk, egy rendkívül változatos, bonyolult jelenség, sokkal élénkebb, mint a napsütötte látvány, melyen mindig valami nyugalom ömlik el. Az éjjeli élet nyugtalanabb, nyugtalanítóbb, sejtelmesebb ; a napfény megnyugtat, biztonságosabb, józanabb.

A földi fényforrások csillogó, idegesítő varázslatával szemben a nap világítása tiszta, aranyos megnyugvást kelt, de korántsem tespedést, hanem ellenkezőleg, tetterőt, friss kedvet ébreszt. Mi benne vajjon az, ami ezt az életvidámságot kelti, amely nem az esti világítás fárasztó ösztökélése, fény és árnyék kergetőzésének nyugtalansága, hanem élesztő öröm?

Ez az üdítő varázs a színek kimeríthetetlen változatossága, a napfénytől első kézből kapott, romlatlan élénkség, termelő energia, nem elhasznált, — mit tudjuk, hányadlagos kopott műfény, mely csak a nap energiájának az anyagokban elemésztett morzsáiból előkényszerített világosság.

A földi fényforrások színszegények, véznák, az általuk előhívott színek satnyák, sejtelmesek, a napvilág ellenben a színek buja kincsesháza.

A fekete-fehér rajz, metszet, bár sok finomság lehet benne, inkább tanulmányként hat, valaminek a jelzése, amiből valami még hiányzik, mint a szólóhegedű, mely a szimfóniát csak sejteti.

Színeknél két főosztályt szoktak megkülönböztetni :

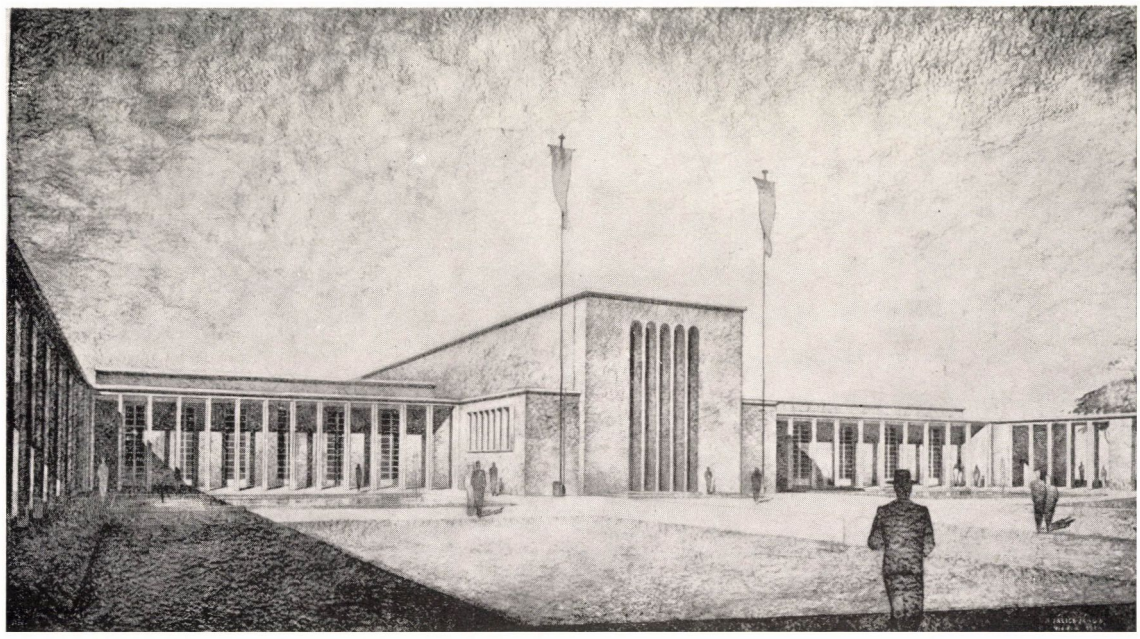
1. ha a fényhatás mint szín valamely közegen át egyenest érkezik a szembe, — és 2. ha egy megvilágított tárgyról visszaverődve jut oda. Esetenként a direkt és visszavert rezgések keverednek.

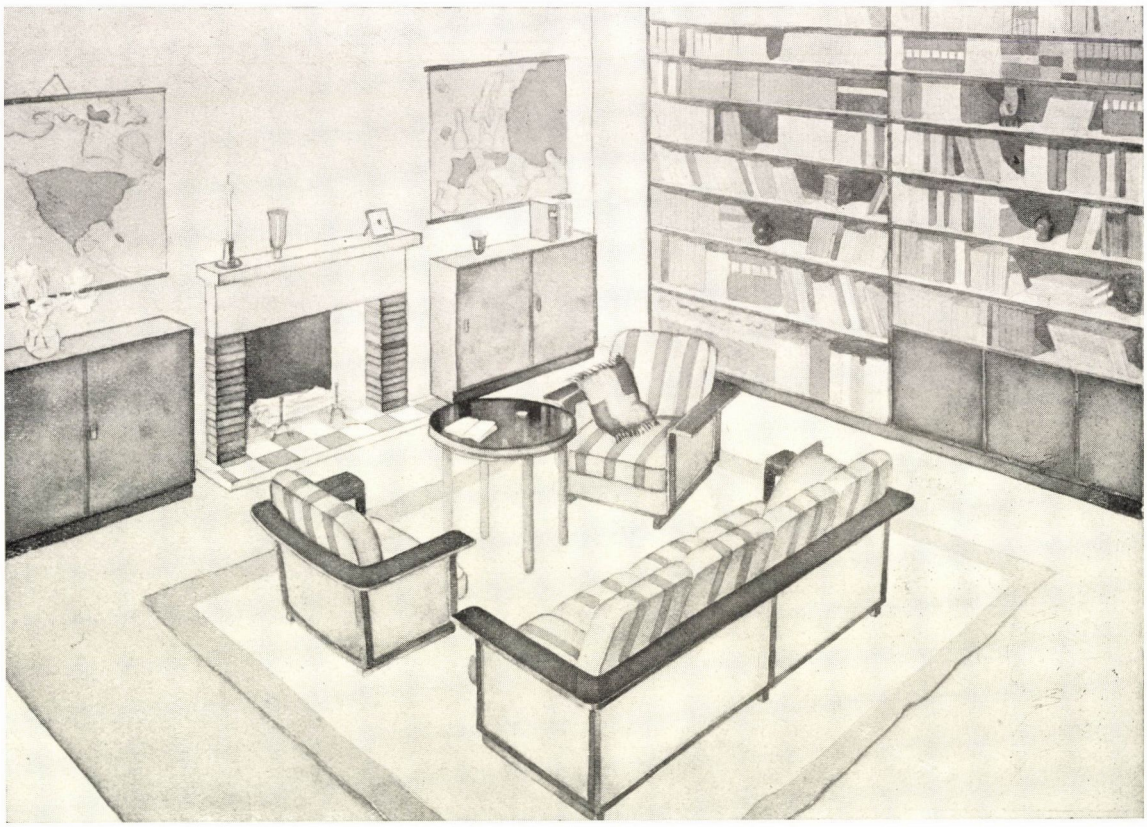
Nagy intenzitású színekkel ritkábban találkozunk a visszavert kategóriában, mert a visszaverés rendesen sok szóródással jár. Igen sima felszínek mégis produkálhatnak nagy intenzítású visszavert színeket, kivált fémeknél, ezeket fényes színeknek nevezzük.

Igazán fényes átmenő színek gazdag pompájában tündöklik az égbolt napkeltekor és nyugtakor.

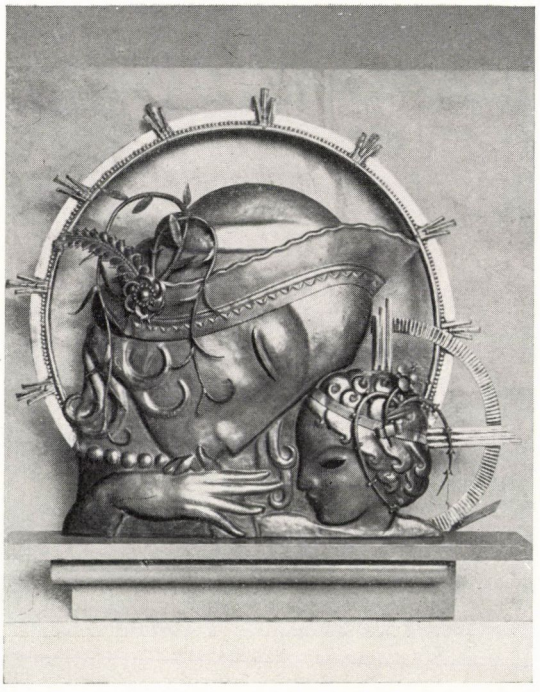
A „fényes“ és a „tompa“ jelzők elég találóak a különbség megjelölésére, mégis tovább kell boncolnunk a kérdést.

Ahhoz, hogy a fehér napfény szemünkbe jutó részéből szín legyen, annak rezgésorientáláson

Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évvégi munkabemutató kiállításáról. Fent : Kiállítási pavillon terve. Györgyi Dénes tanár osztályán készítette Jálics János. Lent : Úriszoba terve. Szablya Frischauf Ferenc tanár osztályán készítette Matheovits Jenő. — Von der Jahresausstellung der Kön. Ung. Kunstgewerbeschule. Schülerarbeiten. Oben : Plan eines Ausstellungspavillons. In der Abteilung des Prof. D. Györgyi entworfen von J. Jálics. Unten: Entwurf eines Herrenzimmers. In der Abteilung des Prof. F. Szablya Frischauf, verfertigt von E. Matheovits . — From the annual exhibition of the Hungarian Royal School for Applied Art. Design of a pavilion for exhibition. Designed by J. Jálics, from prof. D. Györgyi's class. Below : Design of a study by E. Matheovits, from prof. F. Szablya Frischauf's class.

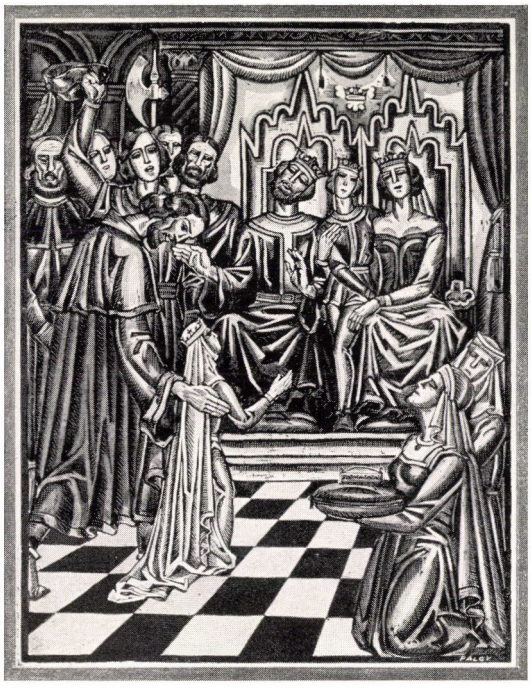

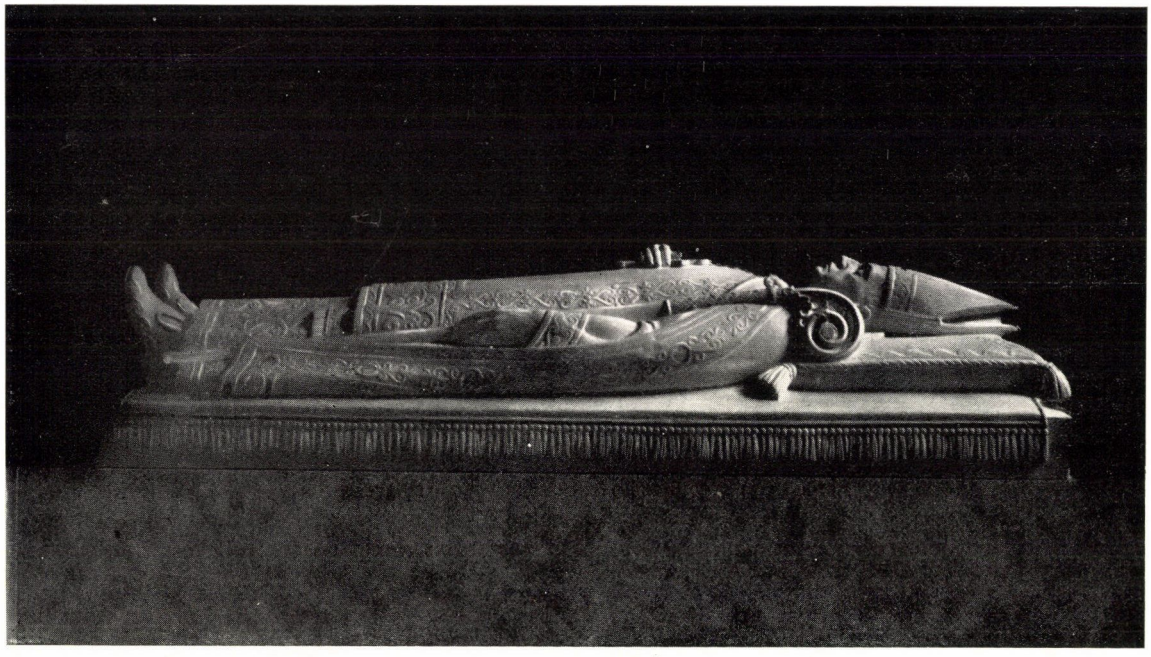

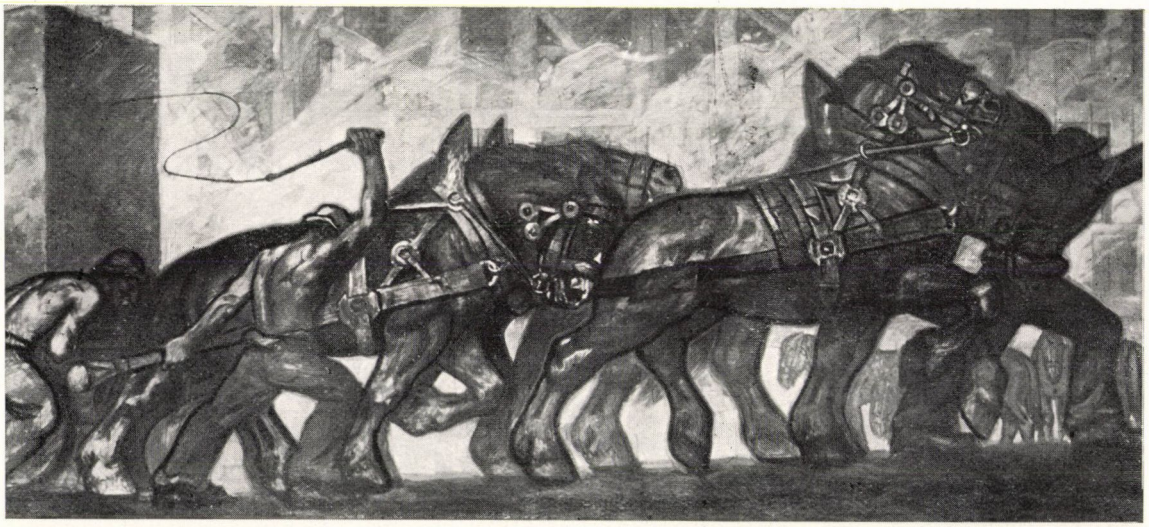
Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évvégi munkabemutató kiállításáról. Fent balra : Madonna gyermekkel. Csajka István és Pál Lajos tanárok osztályán készítette Novák Györgyike. Fent jobbra : Madonna. Flamm Mária műve. Lent : Szent család. Szarvady Amália műve. Készültek Orbán Antal tanár osztályán. — Von der Jahresschlussausstellung der. Kön. Ung. Kunstgewerbeschule. Schülerarbeiten. Oben links : Madonna mit dem Kinde. In der Abteilung von St. Csajka und L. Pál. Hergestellt von Gy. Novák. Oben rechts : Madonna von M. Flamm. Unten : Die heilige Familie, von A. Szarvady. Schüler des Prof. A. Orbán. — From the annual exhibition of the Hungarian Royal-School for Applied Art. Left above : Madonna with child, made by Gy. Novák, in St. Csajka and L. Pál's class. Right above : Madonna, made by M. Flamm. Below : Holy family by A. Szarvady, made in prof. A. Orbán's class.

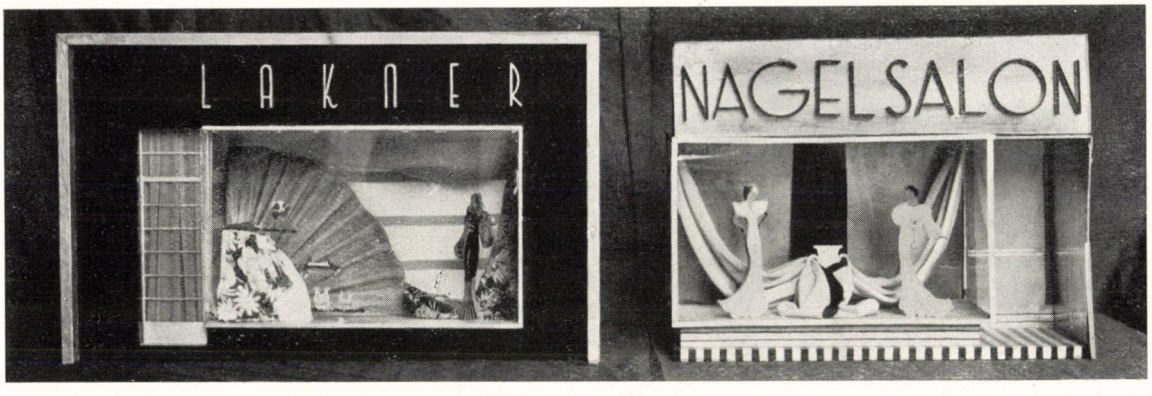
Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évvégi munkabemutató kiállításáról. Fent balra : Relief. Lux Elek tanár osztályán készítette Gruber Leó. Fent jobbra : Illusztráció. Helbing Ferenc tanár osztályán készítette Pál György. Lent : Síremlék. Simay Imre tanár osztályán készítette Horváth Adorján. — Von der Jahresschlussausstellung der Kön. Ung. Kunstgewerbeschule. Schülerarbeiten. Oben links : Relief. In der Abteilung des Prof. E. Lux, entworfen von L. Gruber. Oben rechts : Illustration. In der Abteilung des Prof. F. Helbing, entworfen von G. Pál. Unten : Grabdenkmal. In der Abteilung des Prof. E. Simay, verfertigt von A. Horváth. — From the annual exhibition of the Hungarian Royal School for Applied Art. Left above : Relief, made by E. Gruber in prof. E. Lux's class. Right above : Illustration, made by G. Pál, in prof. F. Helbing's class. Below : Tomb-stone, made by A. Horváth in prof. I. Simay's class.

Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évvégi munkabemutató kiállításáról. Fent : Dekoratív falfestmény. Haranghy Jenő tanár osztályán készítette Káró Géza. Középen : Kosztümtervek. A bal- és jobboldalit Horváth Anna, a középsőt Penz Anna tervezték. Lent : Kirakatrendezési tervek. A baloldalit Lakner Amanda, a jobboldalit Nagel Rózsa tervezte Muhits Sándor tanár osztályán. — Von der Jahresschlussausstellung der Kön. Ung. Kunstgewerbeschule. Schülerarbeiten. Oben : Dekorative Wandgemälde. In der Abteilung des Prof. E. Haranghy, entworfen von G. Káró. Mitte : Kostümentwürfe, rechts und links von A. Horváth, in der Mitte von A. Penz. Unten : Schaufensterentwürfe. Links von A. Lakner, rechts von R. Nagel. Abteilung des Prof. A. Muhits. — From the exhibition of the Hungarian Royal School for Applied Art. Above : Decorative wall-paintings, made by G. Káró, in prof. E. Haranghy's class. In the middle : Costume designs. The left and right ones designed by A. Horváth, the middle one by A. Penz. Below : Designs for arranging shop-window. The left one designed by A. Lakner, the right one by R. Nagel in prof. A. Muhits's class.

kell átmennie. Abszolút sima felszín nem orientálja a visszavert fényt. Ha a felszín apró abszolút síkocskák összevisszaálló miriádjaiból áll, akkor a változatlan fehér fény egy a pupillanyílásba beleférő része fehér marad, intenzitása azonban a szóródással erősen gyengül (hó).

Akár orientált, akár még nem orientált fénynél a „fényesség" és „tompaság" csupán intenzitási fokozat, nem fajlagos energia változat.

Minden egyes szín már sokkal gyöngébb a napsugárnál, csak egy része fényenergiájának. Különböző rezgésszámaik többé vagy kevésbbé vannak harmóniában, egybeolvadhatnak, vagy egymást részben, sőt teljesen leronthatják. Az emberi szemre legerősebben a sárga hat, a fotografus lemezre a kék és a viola, a tapintó érzékre pedig a vörös. A fénykép hamis fogalmat ad, a legújabbkori ultravörös fényképezésnél egészen más benyomású képeket kapunk, mint a nézéssel. Ceruzarajzzal sokkal jobban kifejezhetjük a szemmel látott tárgyat, mint fotografiával. Sárga drapériánál például a megvilágított és árnyékos részeket kevésbbé sötéteknek és erősebb kontrasztúaknak látjuk, mint a kéknél, hol a fényárnyék ellentétek a legszegényebbek. A fotografia ezt másképp veszi fel, mint a szem ; rajzban jobban jellemezhetjük a látottat. A színek végtelen sorozatában három főszín válik ki önállóságával : a vörös, a sárga és a kék. Ezek között helyezhető el a legjellegzetesebb másik három szín : a narancs, a zöld és az ibolya, melyeket főkeverékszíneknek nevezhetünk. Narancs és zöld nem ad sárgát, zöld és ibolya nem ad kéket, ibolya és narancs nem adhat vöröset. A vörösnek a kiegészítő színe zöld, sárgának az ibolya, kéknek a narancs. Kiegészítő színek egymást lerontják, keverve szürkét adnak.

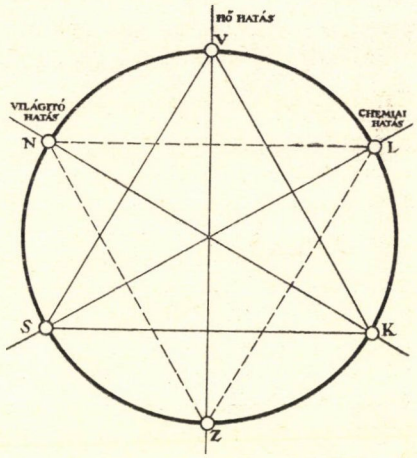
Az 1. ábra körének minden pontja a szomszédos főszínekből kevert különböző árnyalatoknak folytatólagos és kimerítő sorát ábrázolja.

Vajjon a fehér és fekete is színek? Azt hiszem, hogy nem nevezhetők annak? ezek pusztán az éltető energia intenzitási fokozatai. A fehér festékkel higított vörös rózsaszínű lesz és mindjobban higítva fehérbe megy át. Ez a festékfehér csak úgy, mint az ujságpapirfehér a tiszta fénynek egy intenzitási fokozata. Az egyforma világító erejű (homályosságú) színek sokaságát egy ábrában helyezhetjük el és a szavak helyett pontos számszerű színmeghatározást kapunk. A körök középpontjában képzeljük egy bizonyos fokozatú fényességben a teljes 100%-os fehérséget, a külső kör legyen a 100%-os fényhiány, a fekete. A középső kör az 50%-os szürkeségi fok köre. Egy-egy sugáron a szürkeségi fok : 0%-tól a 100%-ig nő, a középponttól a külső körig haladva.

Az ábrázolásban minden elképzelhető szín elhelyezhető és a szín helyével pontosan meg is határozható, egyéni pontatlan kifejezések elkerülésével. Ilyen meghatározásokra sokszorosításoknál van szükség.

A szürkeségi fokot élesen meg kell különböztetnünk az intenzitási foktól. A szürkeség a szórástól van, átmenő és visszavert fénynél egyaránt.

Mi a különbség egy fekete folyadéktömeg feketesége és a korom feketesége között? A két teljes feketeség közül az előbbi fényes, mély, misztikus, lebegő feketeség, más, mint a korom tompa, nehéz, felszíni feketesége. Szerintem a fényes fekete nagyobb mélységben oloszló térbeli szóródásból származik és még mindig átenged, vagy visszaver valamelyes tiszta fényt is.

2. ábra

Színes, orientált energia is érkezhet nagyobb mélységből szóródva, tiszta fény is jöhet vele, ami a szín tüzét fokozza és elevenné teszi. A pigment színréteg, pl. a tempera, csak orientált színenergiát ver vissza, a fény csak kis mélységig hatol belé, a maradék energia rögtön elnyeletik. Bizonyítja ezt, hogy hamarabb melegszik.

A színekkel sok elmélet foglalkozik, a régiek emanációnak tartották, finom anyagnak, mely kisugárzik. Newton a színbontás elméletét állította fel, Frenzel a rezgés elméletét. Newton elméletét hevesen támadja Goethe, a költő és a legújabb quantum-elméletek nézeteit sokban igazolják. Goethe fáradozásait a tudományos világ nem sokba vette, ma alig olvassa valaki, pedig különösen művészembernek érdekfeszítő és hasznos olvasmány a „Farbenlehre". Színképtanulmányai meglepően szépek, Newtonnal szemben tagadja a színbontást, a teljes színkép szerinte csak egy kivételes helyzet, mikor az ernyő éppen pontosan a megfelelő helyen van. Minden más helyzetében a színképből hiányzik a zöld, a középfehér és ez a napnak a képe, mely jobbról és balról egyik oldalon meleg, másik oldalon a hideg színekkel van szegélyezve.

A színek a nap képének eltolódásából és a mindig valamelyest mégis megvilágított ernyőnek együtthatásából, tehát mint fényszaporulat és fényhiány, a szegélyeken keletkeznek. Fekete ernyőn a színek sorrendje ellentétes és a középen bíbor keletkezik. Sajátos Goethe elmélete a homály fogalmáról, mely a színek keletkezésénél főelem. A finom eloszló por vagy füst a nap felé nézve sárga, ellenkező irányba nézve kék színű. Megfigyelései az ég kékségéről, az árnyékok színéről, az élő és holtszínekről stb. lekötően érdekesek. Goethe a színeket a világosság és sötétség állandó harcáról keletkezőnek látja és igazi művészlélekkel fogja fel a jelenségeket.

A régiek a zenei hangokból keveset különböztettek meg, megelégedtek egyszerű dallammal. A fejlődő fülü ember mind magasabb régiójú és finomabb különbségű hangokban találja zenei kielégülését. Éppúgy a színek világában a régi emberek alig különböztettek meg árnyalatokat. Homéros embereinek az ibolya és a petrezselyem nem volt külön színű. A bizánciak tarkasága csak a főszínek között játszódik. A középkor heraldikája és az egyház nem ismer narancsszínt, barnát. Magam is emlékszem fiatal koromból, hogy az újvörös szín megkülönböztetése úttörő újdonság volt. A művész szeme felismeri és használja a színek számtalan árnyalatát. Más Coreggio aranyos alaptónusa és más Paulo Veronese ezüstös hangulata, más Jean Vermeer és más Vouet színpompája. De mennyire különbözők Rembrandt, Rubens, Goyen, Zorn, Cézanne színei, hogy csak a legkiáltóbbak közül említsek néhányat. Aquarell, tempera, tusok, olaj, stb. mind más karakterű. De a szín elosztása dolgában is milyen különbség van pl, egy Meissonier, aki a palettán készre keveri színeit, vagy egy Segantini mozaikszerű differenciált színelosztása között, melyet a szem olvaszt össze. Leonardo da Vinci fehér alapra festett, mely a rája kerülő színskálát mintegy átvilágítva élénkítette. Tintoretto sötét alapról indult el és csupa takaró színnel dolgozott.

1923-ban a müncheni kiállításon a Pavillon der Farben több mint 3000 határozott színt különböztetett meg számszerű megjelöléssel, azóta pedig még sokkal több keletkezett. Más a déli égöv telített, nehéz, áthatlan színskálája, mások az észak áttetsző, könnyed, légies színei.

A színek világába elmerülve, újra és újra gyönyörűséget meríthetünk. Művészi képei, a kerámia remekei, keleti szőnyegek, drágakövek, emailok, üvegfestmények, a virágok, lepkék, a mezők zöldje, az égboltozat kékje, napkelte és napnyugta, az északi fjordok és Capri vizének színpompája, szédítő, határtalan területek a fény és a színek birodalmában, ahol lelkünk felüdül az egyszerű ősi életörömben.

Mint a világosság gyermekei és a színek barátai foglalkozzunk többet a színekkel, tanulmányozzuk őket és tanítsuk meg felebarátainkat szeretetükre, legyünk a színek apostolai!

DR. VIDÉKY EMIL

SZÉP KÁRTYÁKRÓL

PAUL NÁDAI: SCHÖNE SPIELKARTEN. Die Geschichte des Kartenspieles beweist, dass schöne Spielkarten ehedem selten und teuer waren. Erst die Technik der Holzschnittkunst ermöglichte es, dass sie volkstümlich wurden. Vom ästhetischen Standpunkt aus betrachtet, erreichten sie einen Höhepunkt der Entwicklung im 19. Jahrhundert. An künstlerischer Schönheit kommen diesen die feinen Aquarellentwürfe Gustav Végh's gleich, die auf einem leinwandartigen, waschechten, harten Material vervielfältigt werden. Die Karten sind geschichtliche Miniatüren, die einem besonders durch die herrlichen Gestalten und durch die Märchenhaftigkeit ihrer Figuren ansprechen.

PAUL NÁDAI: ABOUT NICE CARDS. The history of cardplaying shows that in former days nice cards were rare and expensive. They got popular by the technic of wood-cutting at the beginning of the 15th c. The figures on the cards are of old origin. but their signification is rather obscure. Cards developped from the point of view of aesthetics about the 19th c., and they reached a high level. Gusztáv Végh's fine water-colour designs contend with the artistic beauty of the cards of this period. They are reproduced on a hard linen-like material. His cards strike the spectators by the lively colour of their historical and fabulous figures. Thus the player not only enjoys himself by playing Cards, but he also delights in their beauty.

Szép kártya? . . . El sem tudjuk képzelni, hogy ilyen is volt valaha. Aki kártyázik, az nem esztétikai gyönyört keres benne. A nem kártyás embernek pedig egyenesen komikus az a sok féltestű Tell Vilmos, Stüssi vadász s egyéb összeragasztott szabadsághős, akiket a panoptikumból eresztett rá a „művészet" a kartonokra. Pedig voltak, nagyon is voltak szép kártyacsomagok hajdanában. Valósággal remekbe készültek a történelem leghíresebb kis játékkártyái. Csak az oklevelekre és a kódexekre pazaroltak valaha annyi aranyat, míniumot és

— finom arcocskákat, mint a nagyurak e szenvedélyére. A milánói Visconti 1500 aranyat fizetett egyetlenegy csomag kártyáért, VI. Károly császár sem sokkal olcsóbban fizethette azokat a remek „talon"-okat, amelyeken az aranyalapra a figura mellé egy-egy bölcseleti tantétel is oda volt festve.

Bizonyos dolog, hogy ezt a műpártolást mindenütt szívesen űzték hajdan : kolostorok mentek tönkre rajta, trónok inogtak meg miatta és egy szép hagyomány szerint már Columbus büszke spanyoljai ezzel szórakoztak hosszúra nyúlt tengeri felfedező útjukon.

A művészetek útja a demokratikus néptömegek felé vezet. A kártya ezt az utat hamarább tette meg, mint testvérei a művészetben. 1423. évtől, a fametszet technikájának feltalálásától fogva a kártya igazi népmulatsággá lett.

Az elmúlt évszázadok alatt négy nemzet „kártyanyomtató"-műhelyei vetélkedtek egymással, hogy melyik tud e fontos kereskedelmi cikkből többet elhelyezni. A spanyolok, a franciák, az olaszok és a németek. Ezek mind komoly céhekben tömörítették a kártyakészítőket. De volt egy ötödik versenytárs is : Hollandia. Ez a hamiskártyákat exportálta mindenfelé. A „jelzett kártya", melyet néha csak pár lapjának fehér színéről ismertek meg a csalók, akkoriban már keresettebb volt, mint a művészi szépségű.

Máig sem tudni pontosan, honnan vették a kártyák az ő figuráikat. A legrégibb kártyákon már ott szerepelnek a kard, a serleg, a dinár és a bot. Ezekről a négy osztály (katona, pap, kereskedő és jobbágy) szimbolumaira lehet következtetni. De sokan a háború motívumait vélték kiolvasni a máig is uralkodó francia kártyák jelképeiből. A coeur szerintük a bátorságot jelenti, a pikk és a káró muníciót jelent, a lóhere (treff) pedig takarmányt.

Ulmtól (ahol a legtöbb kártyát nyomták hajdan fadúcokon) egészen Pozsonyig, ahol még a hatvanas években is fametszetű kártyákat készítettek, a kártya szinte mindenütt más-más jellegű volt. De azért „nemzeti" kártyákról beszélni még sem lehet, csak országokról, melyek a nemzetközi kártyafigurákat, némi módosítással átvették.

Annál többet szerepeltek a kártyákon a történelmi események. A francia forradalmi kártyákon a vérengző hősök klasszikus jelmezben jelentek meg, de már a polgár királyság alatt mindenféle mulatságos torzképek, valóságos maskarabálok vonulnak fel a lapokon. Mulattatás volt ez időben a kártya egyik célja. Így játszották a tromfot (triumphe), a baccarat-t, a mariage-ot („máriás"), a whist-et, melyet a biedermeier-időkben „l'hombre"-nak neveztek el. De vígan mulathattak a „tarokk"-játék mellett is, melynek a gyökérszava a „taroccare", olasz ige alapján veszekedést, civódást jelent.

Mind e kártyák közt körülbelül a tizenhetedik század szép fadúcairól nyomott s kézzel színezett lapjai a legművésziesebbek. Ebben a században a nyomtatóművészet már fejlett volt (úgy a rézmetszés, mint a fadúc-nyomás) és a figurák egyszerű, szép viselete, az alakok markáns rajza, de főleg a színek harmóniája igen kellemes. Úgy hatnak, mintha egy kosztümtörténet lapjait forgatnók.

Ha tehát egy mai művész azt a megbízást kapja, hogy tervezzen művészi kártyalapokat, nem igen állhat oda „gyökeres" újítónak. A karneváli hangulat adva van. A történeti légkör szintén. De az arcokat, a gráciát, a figurák taglejtéseit ő maga illeszti bele a históriai kosztümökbe.

Végh Gusztáv új kártyafigurái (egy pesti cég rendelései) ennek a nagykultúrájú grafikusművésznek kedves és játékos örömei. A művésznek nemcsak képességei, de nagy históriai műveltsége is megérezhetők ezen a munkán. Ahhoz a korhoz ment vissza sugallatokért, melyben a legszebb kártyák készültek, a késő renaissance ízléshez. De annak a kornak brutális és kissé kosztümünnepekre emlékeztető merevsége itt teljesen hiányzik. Szelíd és finom ajándékok az ő kártyái. Amint a vízfestés színeit ráviszi a lapokra, bűbájos arcok, tafotaselymek, hamvas parókák, finom gesztusok virulnak ki a kártya síkjain.

Más talán beérte volna a kicsinyített olajfestménnyel. Vagy folytatta volna ott, ahol azelőtt abbahagyták : a kettévágott rémképekkel. (Tudjuk, hogy ezeket csak a mult század elején találták ki buzgó frankfurtiak.)

Végh kártyáinak minden egyes figuráján az elmélyedés, a precíz forma imádata érzik. Talán Callot játszott egykor így, ennyi szeretettel az ő furcsa figuráival és Watteau festett ennyi gyengédséggel királyi metreszeknek kosztümterveket. Aki ismeri a művész egyéb grafikai munkáit, az ékkövekkel versenyt ragyogó színeit, az méltó folytatását látja itt az ő könyvművészetének. Minden arc egyéniség. A mozdulatokban pedig van valami a copfkorszak síma elegánciájából. De egy olyan művész előadásában, aki a jazz-muzsika és a párizsi művész-grimaszok világában is otthonos. Végh kártyalapjaiban van valami a finom ballettáncok hagyományhűségéből. Belekeveredik az a sajátos irónia is, mely úgy sugárzik át a figura mélységéről, mint az orosz ballettáncok klasszikus mozdulatain az enyhe paródia.

Külön is izgalmas volt a művész számára az a technikai feladat, hogy kártyafiguráit egy egészen újszerű textilanyag számára kellett

elgondolnia. Sok és nehéz kísérletet kellett így végezni a végleges kialakulásig. Régente is voltak ilyesféle megbízások. Szaténra, elefántcsontra nyomták a luxuskártyákat. De akkor kézzel nyomták fadúcokról a kártyát. Végh Gusztáv itt is aranyhidat épített a mult finomsága és a jelen technikai tömegprodukciója között. A szó nemes értelmében vett sokszorosítóművészetet nyujt. Mondhatni, a műélvezet régióiba emeli fel a közönséges örömnek egy nemét. S teszi ezt úgy, hogy a kártyázó ember egy-egy pillanatban ráeszmél a kezében levő képeknek pikáns szépségére. A sablonos szórakozás közepette a művészetre.

NÁDAI PÁL

A TEXTILIÁK HELYES ALKALMAZÁSA A KORSZERŰ LAKÁSBAN

ARTHUR LAKATOS: ANWENDUNG VON TEXTILSTOFFEN IN DER ZEITGEMÄSSEN WOHNUNG. Durch Anwendung von modernen Textilstoffen wird die strenge, steife, einfache Form der Interieurs und der Möbel in der zeitgemässen Wohnung gemildert. Die Textilstoffe bereichern die Wohnung mit Farben und machen sie wohnlich. Sie tragen den Geschmack ihres Besitzers an sich. Jede Art der modernen Textilstoffe ist dem Zweck entsprechend und mit der Umgebung harmonisierend zu unterbringen. Den Fussboden mit Textilstoffen zu bekleiden ist nur dann am Platze, wenn man gegen Staub oder Kälte anzukämpfen hat. Fenster und Türöffnungen sind mit solchen Vorhängen zu bekleiden, die zwar auch eine Schutzvorrichtung sind, die Sonne aber trotzdem hereinlassen und das Zimmer bunter machen. Als Möbelüberzug eignen sich in erster Reihe schlicht gemusterte, handgewebte Stoffe. Handarbeiten, Stickereien aller Art sind nur anzubringen, wo dieselben am Platze sind. Man hüte sich vor Überhäufung. Die richtig angebrachten Textilstoffe werden zum organischen Glied unserer Wohnung, bringen Stimmung, Behaglichkeit und Freude in unser Leben. Nur in harmonischer Umgebung fühlen auch wir uns wohl.

ARTHUR LAKATOS: THE APPLICATION OF TEXTILES IN MODERN APPARTEMENTS. Modern textiles soften the interieur of modern appartments as well as the rigidity of the plain furniture. They enrich the appartment by their colours and make it cosy. They represent the proprietor's individuality. Textiles must be placed so that they should agree with their purpose and harmonize with their surroundings. Textiles for the covering of floors are necessary there, where one has to keep from cold or dust. Doors and windows are softened by curtains which protect, without locking out the sun, and make the appartment to look coloured. Furnitures are covered with hand-woven materials, with fine pattern. Needle-work, homemade and national embroideries must not be applied, but where they fit. Too much embroidery ought to be avoidel; less is more than too much. Well employed textiles become a part of our home, they make our life cosy, agreeable and happy. If our surroundings is harmonious we feel well in our home.

A mai lakásban a korszerűség komponensei az anyagszerűség, a célszerűség és a helyes szerkezet. Ezeknek a törvényei éppen úgy vonatkoznak bármilyen textildarabra, mint minden más lakberendezési faktorra, melynek praktikusnak és művészinek kell lennie. Mert a korszerű polgári otthon nem nélkülözheti a művészetet, hiszen nincs is más helye, amely annyira összeforrt volna az emberek életével, mint a lakás. És minél jobban meg tudjuk oldani lakásunk különféle problémáit, annál kellemesebb, tartalmasabb lesz életünk. A textiliák helyes alkalmazása fontos feladat, mert a mai bútorok egyszerűsége, a szigorú tárgyilagosság esetleg rideggé tehetné a lakást. A lakásunkban helyet foglaló textiliák enyhítik a padló, a falak, az ablakok és a bútorok nyersanyagainak, a különböző nemű és texturájú kő, fa, üveg és fémeknek a kemény, rideg hatását. A textilia karakteréhez tartozik a puhaság, finomság, a változatosság és különféle fény- és színjáték. Mindez hasonló és rokon a nő lelkével.

A férfi épített, a nő szőtt, ez volt már ősidőkben a világ rendje. Ezért a lakás a nő országa. A mai lakás textilia nélkül olyan, mint a táj növényi dísz nélkül. A textiliák a lakástérben élnek, az emberi fantázia részére nélkülözhetetlenek, az érzékeket felébresztik és képzelőtehetségünket mozgalmassá és gazdaggá teszik. A textiliák az új tárgyilagos lakásban a szigorúbb, merevebb és egyszerűbb falaknak, bútoroknak, világító- és fűtőtesteknek kiegészítésére és ellensúlyozására szolgálnak, tartalmat és hangulatot visznek a térbe. És amellett teljesen alárendelik magukat a célszerűségnek, szolgálatot teljesítenek számunkra rendeltetésük sze-

rint ; nem lépnek fel annyira kikötött önállósággal, mint a műtárgyak, képek, melyek külön tekinteteket követelnek ; szövetekkel mindenféleképen diszponálhatunk, a térbeli hatásokat szabályozhatjuk, a fény játékát irányíthatjuk és színükkel jelleget adhatunk a lakásunknak. Mozgathatóságukkal a mai időben is nélkülözhetetlen tartozékává válik életünknek és ma is úgy, mint a régi nomád sátorokban, velünk vannak. Ha nincs is épített házunk, mindenütt, ahová költözünk, magunkkal vihetjük és magunkkal hozhatjuk bármilyen környezetbe megszokott takaróinkat, függönyeinket, szőnyegeinket és elkülöníthetjük magunkat az idegen környezettől úgy, hogy az egyéniségünket mindenhol megtarthatjuk.

A textiliák a lakásban legjobban képviselik a tulajdonos egyéniségét a megfelelő színek és formák alkalmazásával. A formák és színek jó alkalmazása egyenlő az ezekben rejlő poláris ellentétek helyes ellensúlyozásával. A forma helyes megismerése az, ha egy ellentétes hatást észreveszünk. Mihelyt egyik forma a másik formával érintkezésbe jut, azaz kétféle tárgy egymásmellett elhelyezhető lesz, a kettő közt reláció támad. Mindkét forma élni kezd és ha összeillenek, akkor harmónikus lesz ezen viszony köztük. A formát egyedül a helyes arány uralja, az pedig a célszerűségen épül fel és megfelel a világon úgy, mint minden tektonikus képződmény, a természettől adott feltételeknek. Most a formák kontrasztjának igen sokféle változata határozza meg a lakásunkban is a textiliák alkalmazását. A helyes érzék megtalálja mindig, hogy hol szükséges valamely bútordarab vagy lakásrész felszerelése textiliákkal. Csak úgy és csak annyit, hogy egyik tárgy a másik mellett érvényesülhessen vele együttesen, egyik forma mellett a másik forma kontrasztjával egy új, jó eredményt adhasson. Ez a formák helyes alkalmazása. De térjünk át a formáról a színre. A színek szerepe a textiliák alkalmazásánál a legfontosabb kellékek egyike. Hogy mennyire számít a szín a lakás hangulatában, ezt már Goethe egyik tanulmányában jellemzően illusztrálta a következő történetben. Egy párizsi hölgy megfigyelte, hogy a ház barátainak egyike azon pillanattól kezdve egészen másként viselkedett, ahogy szalónjának bútorhuzatait, melyek kékszínűek voltak, megváltoztatta és vörösszínű szövettel kárpitoztatta. Mi tudjuk, hogy miért : A kék színhez tartozik a hűvösség, a távolság, a tompított érzések, a rajongás és az áhitat ; viszont a vörös szín képviseli a melegséget, a vidám és közvetlen közeli érzéseket. Ha a színek nyelvét értjük, úgy a színek helyes alkalmazásával a lakás hangulatát tudatosan megalkothatjuk és ha ízlésünk és tudásunk a lakás hangulata alkotásában megtalálja a kellő mértéket és összhangot a mai bútorral, akkor biztos, hogy kellemes, korszerű és lakályos interieuröket kaphatunk.

A különböző textilfajokra áttérve, látjuk, hogy a padlóbevonó textilanyagok: a szőnyegek, padlóbefogó szövetek vagy a gyékényfonások különféle fajtáinak hivatása elsősorban télen a hideg padló burkolása, másodsorban a padlón sűrűn frekventált járási felületeket a por és sár ellen megóvni.

Tehát ott kell, ahol állandóan tartózkodom és napi teendőimet végzem. Az íróasztalomnál, az étkező- és dohányzósztalomnál és az ágyam mellett kell: ha hazaérkezem, a lépcsőházban, az előterek és előszobákban a sártól védő futószőnyeget alkalmazom.

Most, hogy milyen szőnyeget alkalmazzunk, az sokféle tényezőtől függ. A régi interiőr a mult század derekán közkedveltté tette a keleti szőnyeget, mely azóta is megtartotta általános helyét a polgári és főúri lakásban. Azonban a mai korszerű lakás nehezen engedi meg a keleti szőnyegek gazdag ornamentikáját, különösen olyan összeállításban, ahogy gyakran látjuk: többféle perzsaszőnyeg egymás mellett, esetleg egymás felett is, amelyek mindenféle vidékről valók és különfélék színben és rajzban.

A mai lakásban úgy kell elhelyezni a szőnyeget, hogy harmonizáljon a környezettel. Itt pedig a korszerű környezetben legfeljebb egy-egy értékes darabot lehet elhelyezni. Tekintettel a jó keleti szőnyeg drágaságára, úgy kell tekinteni azokat, mint a többi antik tárgyakat. Csak igazán értékeset érdemes elhelyezni, a közönséges importszőnyegeket, a rossz perzsautánzatokat, keleti mintát utánzó gyári szőnyegeket nem tartom ízléses, korszerű interiőrbe valóknak. Vannak kitűnő rajzú, egyszerű, jó színű, modern kéziszövések, melyek színben, rajzban belesimulnak a mai lakásba. Azokból egy-egy színes folt életet visz bele a lakás egyébként nyugodt hangulatába és használhatósága mellett díszíthet is. Az olcsó népművészeti, háziipari szőttessel, gyékénnyel is lehet jó hatást elérni. A maradékokból szőtt paraszt rongyfutó, jószínű nádból vagy háncsból szőtt gyékény is megfelel. A padlót ott, ahol nem parkettás, régebben teljes szövetbevonással, úgynevezett filc-szövettel vagy gyárilag szőtt szőnyegekkel vonták be. A mai lakásokban ez kevésbbé szokásos, mert higiénikusabb bevonási anyagok vannak a parketta helyettesítésére, melyek könnyebben pormentesíthetők, mint a filcbevonás és az összevarrható futószőnyeg. Ezek különféle cementek és egyéb, linoleumszerű, rendesen hidraulikus nyomás alatt préselt anyagok. Ezekre aztán éppúgy lehet egy-egy jó színfoltot adó szőnyeget elhelyezni, mint a parkettára.

Az ablakok, ajtók nyílásainál szerephez jut a függöny. A mai lakás függönye nem akadályozza meg a napfény behatolását, anyaga rendszerint könnyű grenadin, etamin vagy egyéb vászon- és tüllanyag ritkábban egészen könnyű selyem, melyet könnyen lehet ide-oda húzni és mosható, színében pedig alkalmazkodik a lakás vagy szoba hangulatához. Kevés ízléses, dekoratív tüllhímzés, filécsipke, áttört díszítés vagy újabban aerográffal (festékszóróval) ráspriccelt színes díszítés lehet rajta. A helyzet szerint lehet sztór, (teljes ablakot befedő, és elhúzható rövidebb alakú függöny egy darabban), lehet csak 2 szárny és lehet 2 szárny drapériával; az ablakszárnyon alkalmazva vitrázst is találhatunk. Hasonlóan ajtónyílásoknál is alkalmazhatunk függönyt. Azonban úgy az ablaknál, mint az ajtóknál kerüljük a régebben divatos nehéz, bélelt plüss- és szövetfüggönyöket, melyek merev kárpitos ráncaival fényt és levegőt elzárva, csak porgyüjtőhelynek szolgáltak. Szerepe van a mai lakásban a párnának is. Jó, ízléses, könnyű párna az ülőhelyeken mindíg díszíti a lakást. A mai párna szellemes, változatos formája, jó mintája és jó színe kiválóan hozzájárul a lakályosság emeléséhez. Természetesen túlzások e téren is mellőzendők és nagyon szigorú kritikával kell a különféle párnákat összeállítani, mert minél több van egymás mellett, annál nehezebb a kellő összhangot megadni.

A bútorbevonási szövetekről beszélve, ma újra visszatérünk a kézzel szőtt szövetekhez. A mai lakás nemessége a kéz munkájának az értékelésével kapcsolatos. Az egyszerű, célszerű, de kitűnő kivitelű fabútorainkhoz finom színű, változatosan, de egyszerűen mintázott bútorszöveteket látunk mindenfelé, melyek diszkrét mintájukkal nem tolakodnak és ezért nem is únjuk meg azokat úgy, mint régebben a feltűnően mintázott és szabályos gépszöveteket. Ugyancsak jó színű, kézzel nyomtatott olcsó vászonszöveteket is kellemesen lehet aplikálni, különösen könnyebb és olcsóbb ülőbútoroknál. Újra szerepel a nádfonással való bevonás is. mely már a barokk korban, francia bútoroknál divat volt. Ma a rendes peddignád-fonásokon kívül színes vastag gyékénybevonásokat is ügyesen alkalmazhatunk, hasonlókat, mint a paraszti ülőbútoroknál, mert a nép egészséges és művészeti érzéke itt is jó úton haladt előttünk. Újabban a kárpitozást színes hevederekkel is pótolják.

Most még a textiliák azon csoportjáról akarok beszélni, melyek minden lakásban meg kell, hogy legyenek: a női kézimunkáról. Az, hogy a női kézimunka, vagy a vele rokon népművészeti hímzések nem volnának alkalmasak a mai modern lakásban, az nem igaz. Csak azok nem illenek oda, melyekről feltűnően megállapíthatjuk, hogy tolakodó módon észrevétetik magukat, szóval, amelyek nem illeszkednek bele szervesen a lakásba. Itt is a régi törvényszerűség: a célszerűség, anyagszerűség a mérvadó. Ha megvan a rendeltetési helyük és a technika szempontjából is megfelelők, azonkívül, ha színben, alakban odavalók, akkor összeforr a kézimunka is a lakással és nyugodtan alkalmazható. Függönyre, terítőre ügyesen felhasználhatók a sárközi vagy baranyai szőttesek, sőt bútorbevonó szövetnek is jók a sávos parasztszőttesek. Hímzéseket is minden síma felületű bútor kis mértékben elbír. Nem kell a politúros felületét teljesen befedni, egy szép diófaasztalon egy kis darab színes hímzés, rajta egy cserép virág, mindig szép és ízléses. Éppen így vagyunk a csipkével.

A csipke, a női kézimunkák legnemesebbje, mindenféle alakban szerepel a mai lakásban. Tüllcsipke, vert, varrott csipke, a rececsipke vagy filémunka kisebb-nagyobb terítőkben nagyon jól alkalmazható, mint önálló dísz és mint alátétje valamelyik dísztárgynak. Természetesen ott is a csipke rajza a mai követelményeknek megfelelően egyszerűbb lett és technikai kivitelének tökéletességével fog hatást elérni.

A mai lakásban a kézimunkák alkalmazásával, úgy, mint minden eddig felsorolt textiliánál, szem előtt kell tartani azt, hogy inkább semmit, mint nem odavalót. Kevés, de válogatott kézimunka többet mutat, mint a túlhalmozott és az utánzott holmi. Kerüljük a kézimunka-üzletek kirakataiban levő silány utánzatokat. Ha szőnyeget alkalmazunk, legyen az valódi szövött vagy csomózott, ne vegyünk vagy ne készítsünk ízléstelen kanavászon stikkelt szőnyeg- vagy gobelinutánzatokat. A gépcsipkék tömegénél többet ér és többet mutat egy kis darab valódi csipke a maga helyén. Ma már végleg letűnt a Gartenlaube és Schmücke dein Heim korszaka és végleg megszűnt a kefék, újságok, fényképek és egyéb háztartási rekvizitumok kézimunkákkal való felöltöztetése. Ma csak ott díszítsünk, ahol a kézimunka használati rendeltetése mellett, a lakás díszítésénél tényleges szerepet visz és lakályossá, otthonossá teszi a szobánkat. Csak akkor tűnjék fel, ha elvesszük a helyéről és akkor szemmel láthatóan érezni kell a hiányát.

Mert így a textiliák helyes alkalmazásával a textilia szerves alkotórésze lesz otthonunknak és hangulatot, jó érzést, örömet hoz életünkbe. A négy falunk közt lezajló, magának való földi tartózkodásunk összes örömeinkben és bajainkban nagy támaszunk az, ha a minket körülvevő tárgyak is velünk harmónikusan megegyeznek, mert az ő életük a miénknek is egy része. És erre törekszik a korszerű polgári otthon.

LAKATOS ARTHUR

BUDAPESTI NEMZETKÖZI ÁRUMINTAVÁSÁR 1934

JOSEF MOLNÁR: BUDAPESTER INTERNATIONALE MESSE 1934. Die Budapester Internationale Messe ist der Markt der Mitteleuropäischen Kaufleute. Die Zahl der Beteiligten, wie auch der Besucher nimmt Jahr für Jahr zu. Die hiemit im Verhältnis wachsende Zahl der Ausstellungspavillons erfordert eine hervorragende Garde von Innenarchitekten, um das Niveau der Messe auch durch die abwechslungsreichen und geistreichen Lösungen ihrer Arbeiten zu heben. Die Industriehalle im Stadtwäldchen erwies sich langsam für zu eng und unwirtschaftlich, so dass man die künftigen Messen bereits im zu erbauenden Stadion unterzubringen gedenkt. Wird dieser Gedanke zu Wahrheit, so wird das Problem der Budapester Internationalen Messe endgültig gelöst werden.

JOSEPH MOLNÁR: 1934. INTERNATIONAL FAIR OF BUDAPEST. The Interational Fair of Budapest is the market of the merchants of Middle-Europe. The number of exhibiters increases by each year. Its frequenting can only be compared with that of a few fairs. The increasing number of exhibiters demands better designers for the pavilions and counters where the exhibition takes place, in order to raise its level by various and spiritual executious. The actual Museum for Trade proved small and the managers of the exhibition intend to arrange the exhibitions, which are going to be organized in the building of the future National Stadion. If this idea will be realised the International Fair of Budapest will finally get under roof.

A városligeti Iparcsarnokban és ennek környékén évenként megismétlődő Budapesti Nemzetközi Vásár életképességét és vonzóerejét semmi sem bizonyítja jobban, mint a kiállítók és látogatók állandó számbeli növekedése. A Budapesti Nemzetközi Vásár a középeurópai országok kereskedőinek és iparosainak egyik legfontosabb bemutató és értékesítő piaca lett, ahol szívesen jelennek meg minden évben.

Az idei vásár területének méretei a szokottnál jóval nagyobbak voltak, éppen a kiállítók tömeges jelentkezése révén: ismeretes az a tény, hogy a kiállítás kereteinek bővítése dacára, sem jutottak sokan érdemleges helyhez, ezért nem is vettek azon részt.

Ma már nem titok, hogy a Budapesti Nemzetközi Vásár céljaira rendelkezésére bocsájtott városligeti terület alkalmatlannak és gazdaságtalannak bizonyult. Éppen ezért a jövőben megrendezendő Vásár végleges helyének különböző variánsaival többen foglalkoztak már, de — hozzátehetjük — nem sok sikerrel. (Ügetőpálya, régi lóversenytér, stb.)

Nagy reális érzékre vall az a megvalósítható gondolat, amely a napirendre került, felépítendő Nemzeti Stadion vasbetontribünjei alatt tervezi a Budapesti Nemzetközi Vásárok megrendezését. Ez a terv nagyban elősegítené az amúgy is húzódó Stadion felépítésének lehetőségét, éppen az anyagiaknál fogva, mert tudott dolog, hogy a külterületen felépített sokezer m²-en elterülő deszkaváros 150.000—200.000 P-t kitevő építési költsége tető alá jutás esetén a Stadion építésére és fenntartására lenne fordítható.

A Budapesti Nemzetközi Vásár nyitottszemű látogatójának bizonyára feltűnt a Vásár területére való belépés előtt, a főkapukiképzés hangsúlytalansága és egyszerűsége, amelynek méretei nem harmonizáltak a Vásár nagyszabású képével. Nem is szólva a Hermina úton épített kapu primitívségéről.

A Vásár külterületén elhelyezett különböző szakmabeli csoportok elosztása, azok komunikációs megoldása, tagolása és összefüggése szerencsésebbnek mondható, mint más években volt. Igaz viszont, hogy az összekötős, árkádos megoldás esztétikai hatása mellett a kereszteződések sötét fülkesora minden, csak éppen praktikus nem volt.

A nem hivatalból tervezett vásári építmények külső megjelenési formái, a félreértett modern irányzat megtestesítői tanubizonyságul szolgálnak: mivé válnak a geometriai formák, az arányok és színek, a „hivatásos kirakatrendező" kezén.

Természetes, hogy jóleső érzés volt a látogató szemének megpihenni egy-egy oázison, — mert ilyen is akadt.

A félreértett építészeti formák mellett az anyagbeli tévelygések égbekiáltó tudatlansága egyedülálló: a fából-vaskarikát csinálók tobzódását nem lehet szó nélkül hagyni. A vásár 10 napos élettartama a gyors és olcsó építőtechnikai munkamódszereket vezette be; itt elsősorban a favázas szerkezetek alkalmazására gondolok, amelynek segítségével óriási idő- és anyagmegtakarítás érhető el. A vázas szerkezeteket — a külterületen, ahol az időjárásnak vannak kitéve — deszkával, rétegelt lemezzel borítják be és az így nyert felületeket esőálló anyaggal le kellene mázolni, ezzel szemben az

történik, hogy a deszkázást bejutázzák és ezt bemeszelik, hogy ezáltal falfelület látszatát érjék el. Ezt az egyre elharapódzó anyagbeli hazug barbárizmust ki kell írtani a Vásár területéről. Reméljük, hogy a megvalósuló Nemzeti Stadion fedett területére való áttelepítés meg fogja gátolni az anyaghazugság ilyetén való továbbterjedését.

A külső és belső területen épített pavillon és fülkeképzés különbözősége nyilvánvaló : külső, tehát szabadtéri területen, csakis fedett tetejű falfelülettel határolt pavillonok észszerűek ; ezzel szemben a fedett részen csakis nyitott fülkék célszerűek, éppen a belátás, áttekinthetőség szempontjából.

Ezért hibás az olyan fülke, amely pavillont imitál, minden oldalról szabad területen ; viszont az utóbbi reklámfülke megoldása olyan legyen, hogy ne lássunk keresztül rajta a hatodik szomszédba, mert ezáltal teljesen a fordított hatását érjük el annak, mint amire szánva volt. (Textilstandok.)

A külső és belső megoldásoknak tulajdonított szimbolikus jelentőségű pavillonok nagyon nélkülözték a szellemes, ötletes megoldásokat, igaz ugyan, hogy a megrendelőket is terheli ezért nagyfokú felelősség, mert ők még a jót is — áttervezik.

Mindent összegezve : elmondhatjuk, hogy sok, esztétikailag kifogásolható momentumtól eltekintve, — amelyek a gyorstempójú munkamenet és a kevés rendelkezésre álló idő terhére írható, — elismerés illeti a Vásár vezetőségét azért az éjjelt nappallá tevő munkáért, amellyel sikerült a Vásárt minden zökkenés nélkül megrendeznie.

Mielőtt a Vásárról elmondottakat befejezném, szeretnék egy-két szót szólni a tervezők érdekében és rá akarok mutatni olyan visszásságokra, amelyeket ki lehetne küszöbölni az illetékeseknek és a tervezőknek egyaránt.

Ma mindenki művésznyomorról beszél, de senki sincs, aki ennek a betegségnek, ha részben is, elejét venné.

A reklámépítés területén dolgozó iparművészek és építészek kiszolgáltatottsága, a mai szabadversenyben, jól ismert : a nagy cégek, gyárigazgatók, egészen természetesnek veszik, hogy a tervezők ingyentervek tömegét szállítsák nekik, a legcsekélyebb ellenszolgáltatás nélkül.

Budapesten ma olyan elsőrangú 10—20 szakképzett reklámobjektum-tervező működik, akik európai viszonylatban is megállják helyüket, de akik nem képesek szóhoz jutni éppen szervezettségük hiánya miatt és így szellemi termékeik szabad prédái lesznek a megrendelőknek.

A másik baj forrása ott van, hogy a Vásáriroda egyes ideiglenes alkalmazottai tervezéseket vállalhatnak, miáltal elveszik a tervezők nem éppen irígylésreméltó kenyerét. Illetékesek hassanak oda, hogy a Vásár műszaki személyzete ne vállalhasson a kiállítóktól tervezéseket.

MOLNÁR JÓZSEF

K. Bartha Ferenc: Szignet.

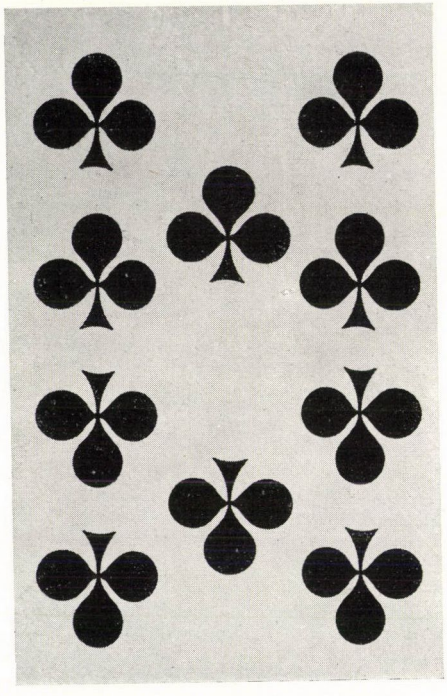

A „Danaidák kútja". Sidló Ferenc műve. — Der Danaidenbrunnen. Von L. Sidló. — The „Well of the Danaids" by F. Sidló.

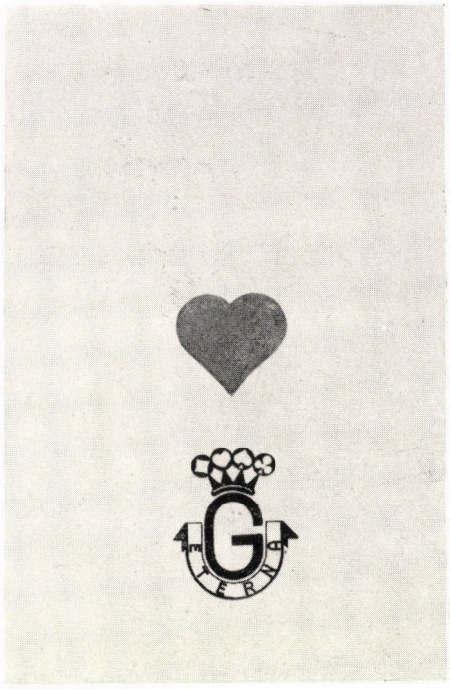

Végh Gusztáv játékkártyatervei. — Spielkartenentwürfe von G. Végh. — Play-card designs by G. Végh.

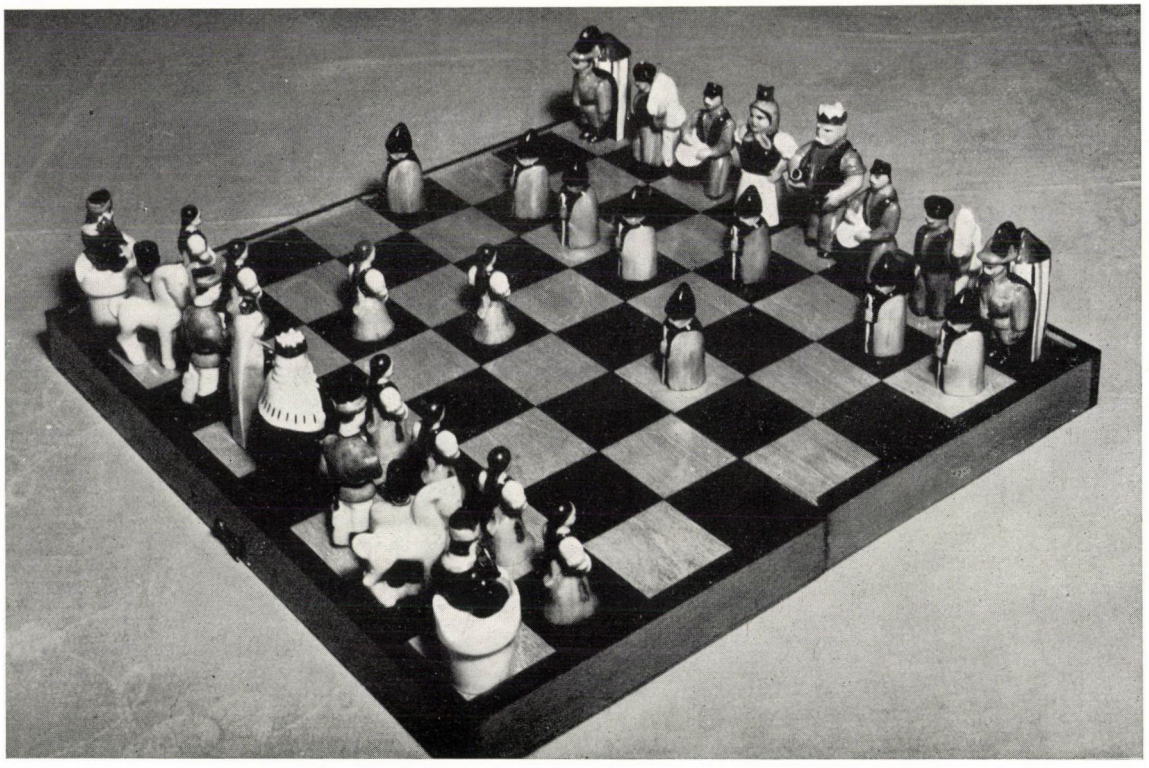

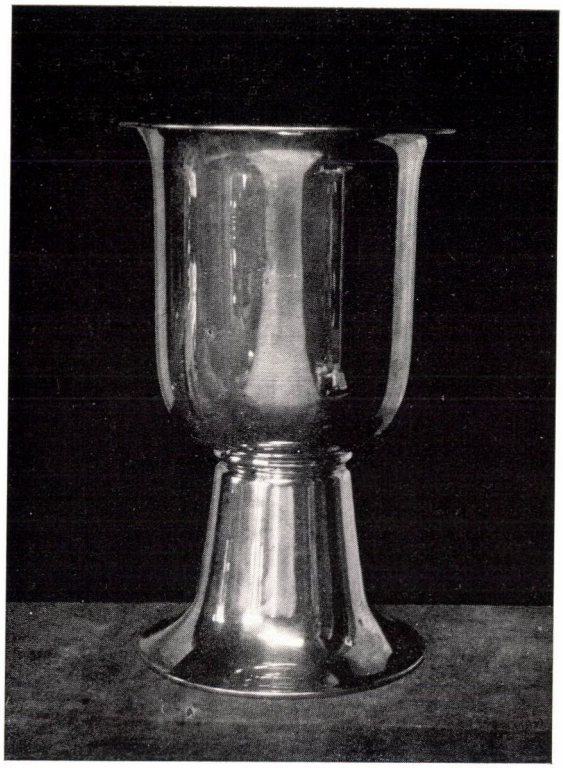
Végh Gusztáv játékkártyatervei. — Spielkartenentwürfe von G. Végh. — Play-card designs by G. Végh.

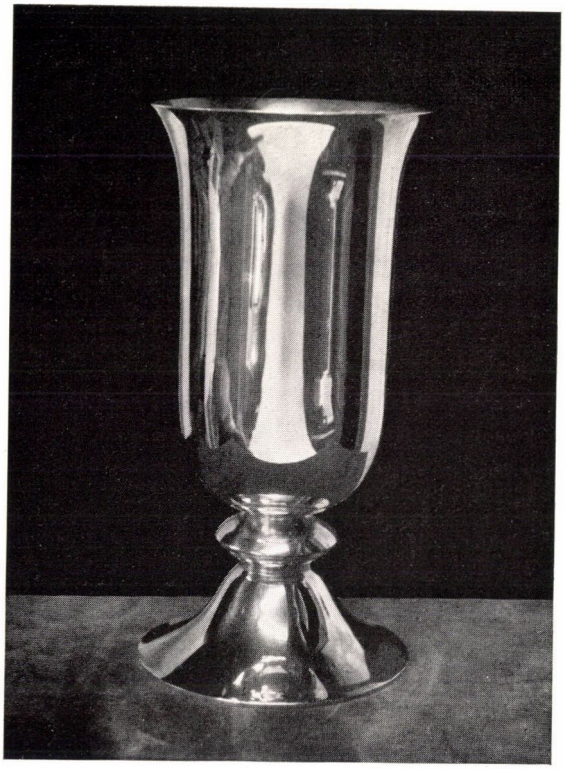

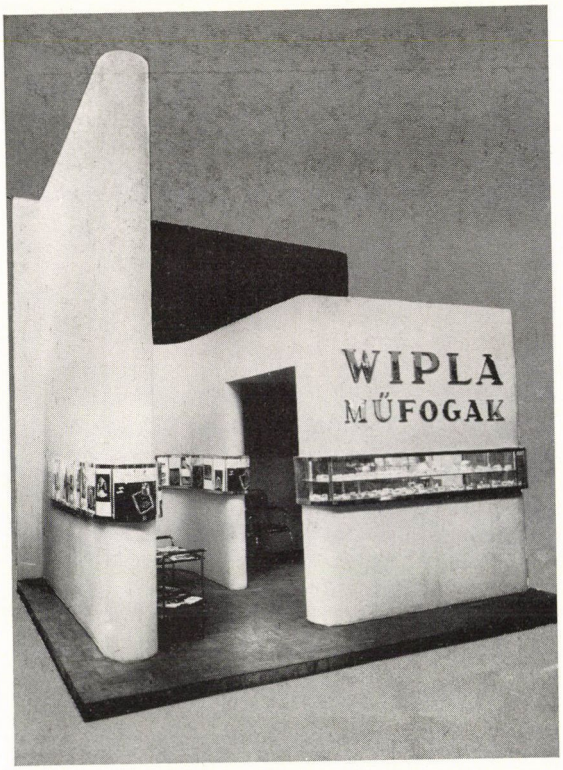
Fent fedeles ezüstserlegek. Balra : Iván István, jobbra : Spitzer Irén műve. Lent : Sakkjáték. Tervezte Lonkay Antal, készítette a Herendi porcellángyár rt. — Silberpokale mit Deckel versehen, links von St. Iván, rechts von I. Spitzer. Unten : Schachspiel. Entwurf A. Lonkay. Ausführung Herender Porzellanmanufaktur A. G. — Above : Silver goblets with cover. The left one designed by St. Iván, the right one by I. Spitzer. Below : Chess-board and figures, designed by A. Lonkay, made by the China factory of Herend Co. Ltd.

Fent : Ezüstserlegek. Balra : Márton Imre, jobbra : Lakatos Arthur műve. Lent : Márkus Lili kerámiái. —
Oben : Silberpokale. Links von E. Márton, rechts von A. Lakatos. Unten : Keramiken von L. Márkus. — Above :
Silver goblets. Left works by I. Márton, right by A. Lakatos. Below : Ceramics by L. Márkus.

Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Fent : Nemes György tervei. Lent : Zanátzky István és Guttmann Imre terve. — Pavillone der Budapester Internationalen Messe. Oben : Entwurf G. Nemes, unten : von E. Guttmann. — Pavilions on the International Fair of Budapest. Above : designs by G. Nemes ; below : by I. Zanátzky and I. Guttmann.

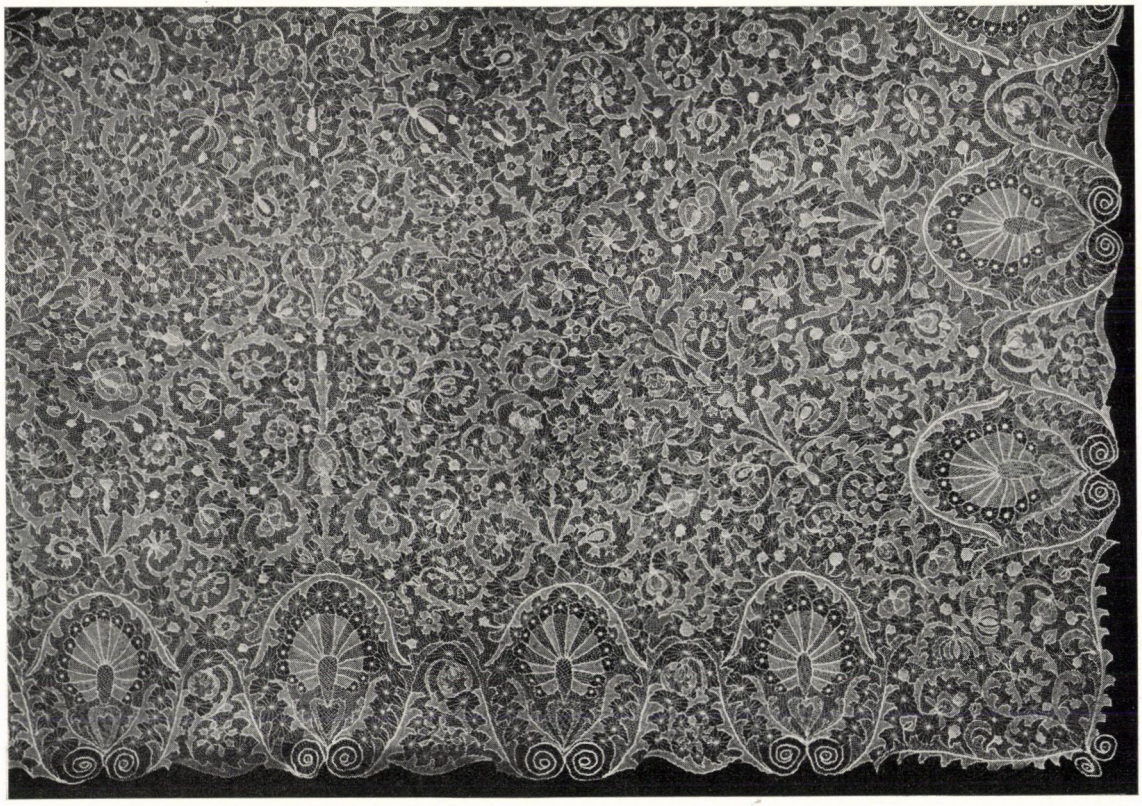

Lent : Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Balra : Molnár József, jobbra : Zanátzky István és Guttmann Imre tervei. Fent : A chicagói világkiállítás magyar pavillonja. Tervezte Urbányi Vilmos. — Oben : Pavillons der Budapester Internationalen Messe. Links : Entwurf von J. Molnár, rechts : von St. Zanátzky und E. Guttmann. Unten : Ungarischer Pavillon der Chicagoer Weltausstellung. Entwurf W. Urbányi. — Below : Pavilions on the International Fair of Budapest. Left — one designed by J. Molnár, right — one by I. Zanátzky and I. Guttmann. Above : The Hungarian pavilion on the World-Fair in Chicago, designed by V. Urbányi.

Fent : Homokay József, Iván István és Dömötör László ezüsttárgyai, Rahmer Mária és Endrő Margit kerámiai és L. Deli Anna festett fadoboza. Lent : Györffy Zoltánné Pannonia-csipketerítője. Készült a pittsburgi egyetem magyar szobája részére. — Oben : Silbergegenstände von J. Homokay, St. Iván, F. Dömötör ; Keramiken von M. Rahmer, M. Endrő, bemalte Holzschachtel von A. L. Deli. Unten : Pannonia-Spitzendecke von Frau Z. Györffy. Verfertigt für die ungarische Stube der Universität zu Pittsburg. — Above : Silver objects by J. Homokay, St. Iván, and F. Dömötör. Ceramics by M. Rahmer and M. Endrő. Pointed wooden-box by A. F. Deli. Below: Lace cover of Pannonia by Mrs. Z. Györffy ; made for the Hungarian room of the University of Pittsburg.

•KRÓNIKA•

MUNKABEMUTATÓ KIÁLLÍTÁS AZ ORSZ. MAGY. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁBAN. Az Iparművészeti Iskola ez év júniusában ismét megrendezte szokásos évvégi munkabemutató kiállítását. Nem a nagyközönségnek szánt nyilvános parádés kiállítást, hanem a műértők, műbarátok, szakemberek és szülők részére felsorakoztatása egy hosszú és munkás év változatos termésének. Külön érdekességük e munkabemutatóknak, hogy minden darab ott kerül kiállításra, abban a szakosztályban és műhelyben, ahol készült. A látogató előtt megelevenedik a tervezgetés, alakítgatás, mintázás és végső kivitelezés egész miliője. Ott állanak a befejezésre váró vagy félig kész ifjú kísérletek épp úgy, mint a cizellált, végső simításokon és korrekción már átesett, kész műtárgyak.

Az ily munkabemutatóknak különös zamatot ad, hogy az alkotás még nem tépődött el szerzőjétől, műhelyétől, születési helyétől s így az originalitás kérdése itt sohasem kétséges. Összehasonlítás és tanulságok levonása szempontjából pedig mérhetetlen a haszon, amely ily kiállításból származik tanítványra, tanárra, műértőre és szülőkre egyaránt.

Az Iparművészeti Iskola idei munkabemutatója is a legőszintébb és legleplezetlenebb vallomás, aminek képét illusztrációkban adni lehetetlen. Csak szemelvények beszélhetnek róla. A bemutatott anyag fele ezuttal is az általános művészi kiképzés menetét mutatta be a tradiciók folyamán kiforrott és lerögzített módszertani feldolgozásban. Itt különösen szembetűnő az a szinte varázslatos átalakulás, amely az elsőéves növendékeken tapasztalható, akik — még a legjelesebbek is — minimális rajzbeli tudással kerülnek ki a középiskolákból; vagy oly merev formalizmusban töltötték el szabadkézi rajzi tanulmányaikat, amely egyéniségüket nem engedte kisarjadozni. Az arányok, vonalak és színek tudatára, a természet szemléletére és meglátására itt az Iparművészeti Iskolában ébred tulajdonképen az ifjú! A léleknyitogató pedagógiai művészettel párhuzamban halad a szak műhelyismeretének alapos elsajátítása. A második év a rugalmasabb, szárnyalóbb kísérletezések ideje. A harmadik teljes elmélyülés, hogy a negyedik év lezártával mindenki oly tudás és ismeret birtokába jusson, amely magábanvéve tökéletes és lezárt egész, mert hiszen itt végbizonyítványt: az életre szóló s az önálló érvényesülésre jogosító okmányt ad az iskola arra érdemes tanítványainak kezébe.

A 2 éves művészképző a fejlettebb, érettebb művészi karakter kialakítását célozza és munkálja. Az idei munkabemutató ebből a szempontból nagyon tanulságos megfigyelésekre nyújtott alkalmat. Az alsóbb évfolyamok műhelyrajzai s kivitelezett műhelymunkái után itt nyílott lehetőség a teljesen önálló művészi megnyilatkozásokra.

Amikor az Iparművészeti Iskola az elméleti és gyakorlati tudásnak, művészi ízlésnek, merész akaratnak és nemes ambiciónak ily kincseivel bocsátja ki az életbe az új iparművésznemzedéket: akkor méltán állapíthatjuk meg, hogy ma is fontos művészeti és nemzetgazdasági kultúrmissziót teljesít s befolyása a magyar iparművészet mai szintjére kétségtelen.

Az Iparművészeti Iskola legutolsó négy évének munkásságát gazdagon illusztrált évkönyvben mutatja be. Az évkönyv, amely bibliofil szempontból is eseménye az iparművészetnek, a közeli napokban jelent meg s méltatására a Magyar Iparművészet legközelebbi száma fog visszatérni. Dr. K. J.

A LEGRÉGIBB IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS. A francia kormány tudvalevőleg mindent elkövet, hogy a három év mulva Párizsban rendezendő kiállítás világraszóló vonzerőt gyakoroljon. Labbé, a kiállítás kormánybiztosa hatalmas tanácsadótestületet szervezett maga köré s a francia luxusipar teljes részvételére számít. Francia lapok ez alkalomból felújítják a legrégibb párizsi iparművészeti kiállítás emlékét. Ezt 1798-ban rendezték, a köztársaság hatodik évében. Ekkor szerepelt elsőízben a sèvresi porcellángyár az ő termékeivel és Didot, a híres könyvnyomtató is itt aratott sikereket. Ez a kiállítás pontosan tizenhárom napig tartott.

TOLÓAJTÓK. Az újabb lakásépítésben igen erős szerepe van a tolóajtók különféle válfajának. Üveges ajtók, fémajtók, sinenjáró, falbasüllyedő, egyszóval mindenféle technikai kényelemmel eltűnő ajtószerkezetek. A mai lakásberendezés ugyanis a szobák kombinálását kedveli: az egyből kettőt, a kettőből egyet csinálni pillanatok alatt. Erre a célra az egymásbanyíló szobák közt legalkalmasabb a tolóajtós rendszer. Valamikor a paravánoknak volt ilyesféle térfelosztó szerepük. De mivel a paraván kiöregedett s technikailag nehézkesnek bizonyult, most olyan tolóajtókat eszeltek ki, amelyek igen közeli rokonai a régi spanyolfalnak. Ezek a tolóajtók harmonikaszerűek és sineken szaladnak. Kezelésük tehát olyan könnyű, mint a csigákon szaladó függönyöké, de mégis tökéletesen el tudnak választani két szobát. Egy németországi gyár már be is rendezkedett ilyen harmonikaszerkezetü tolóajtók készítésére.

ÜVEGSZOBA. Többször utaltunk már rá e folyóirat hasábjain, hogy milyen hatalmasan hódít teret az üveg mint építő- és mint bútoranyag. Szinte hajlandók volnánk a jövő népszerű architektonikus anyagának tekinteni. A belső berendezéseknél főleg a szilárdsága és a tisztántartás könnyűsége teszi ajánlatossá. A Studió évkönyvében Oliver Hill londoni építész mutatja be egy merő üvegből készütt szobáját. A bútorok, heverő, asztalok mind csiszolt üvegből készültek, a padozat üvegkockákból. A falakat vastag üvegek és tükrök borítják s ezek egy részében gyémánttal köszörült virágok és figurák ékeskednek. A szoba kétségkívül elegáns hatású s főleg luxusszobának alkalmas.

ÍRÓASZTALI KÉSZLETEK. Nemcsak kirakatokban, de áruházakban is Európa-szerte a régi, megszokott íróasztali garnitúrákkal találkozunk. Bronztálon tintatartó, hozzávaló nehezékek, itatós stb. Az ó-világ hagyományaival e ponton is jóideje szakított már Amerika. Ott olyan íróasztali kész-

letek vannak, melyekben a tintatartó helyett töltőtoll-tartó van, a díszes járulékok helyett pedig jó ernyőslámpa hosszú nyakkal, hasonlatos a mi karmestereink pulpitusainak lámpájához. Természetesen mindezeket főleg üvegből s chromozott fémből készítik, a hozzájuk tartozó itatósblokk tartójával és a csengőgombbal egyező módon.

CSODAGYEREKEK. Egy angol lady, aki Londonban a Westminster-negyedben lakik, összeszedte Bécsben a legszebb gyermekrajzokat, hogy a nemzetközi gyermeksegítő-alap javára kiállítsa őket. Ez a kiállítás London egyik szenzációja volt az idei év májusában. Műértők, kritikusok csak úgy áradoznak a dícsérettől, mely mind Cizek professzor felé száll, a bécsi rajztehetségek mintatanítója felé. Valóban megható, amit a bécsi iparművészeti iskola e kitűnő tanára az ő külön gyermektanfolyamaival művel. Immár három évtizede gyüjti össze Bécs különböző iskoláiból a délutáni tanfolyamra a legtehetségesebb rajzos fiúkat, leányokat, hogy már 8 éves koruktól fogva szabadon, naiv egyszerűséggel mondják el élményeiket. Időnként azután egy-egy kiállításra valót kivisznek e rajzokból külföldre s ott új meg új barátokat szereznek a kis osztrák gyermekeknek és közvetve az egész Ausztriának.

AZ ÍZLÉSTELENSÉGEK MÚZEUMA. Tudvalevőleg Stuttgartban van ez a híres iparmúzeum, mely pár száz évre visszamenőleg egyesíti magában az ízlés igazi eltévelyedéseit. Mikor alapítója, a hírneves Pazaurek Gusztáv múzeumigazgató nyugalomba vonult, a múzeum átszervezésével kapcsolatban erre a részre is rákerült a sor. Mint most olvassuk, az egész osztályt felfrissítve újra megújították. A háborús giccsek és a császár képével ékesített zsebkendők mellé egész sereg olyan bazári tárgy is került, melyek a nemzeti jelvények helytelen vagy ízléstelen alkalmazásával érdemelték meg a kipellengérezést. A kormány ugyanis kezdettől fogva élesen tiltakozott jelvényeinek és politikai személyiségeknek üzleties, ízléstelen felhasználása ellen, úgynevezett „díszítő“ célokra.

N. P.

NÉMETORSZÁG A MŰVÉSZEKÉRT. A német kormány abban a nagy akciójában, mely munkaalkalmak teremtésére törekszik, elérkezett a művészet s iparművészet helyzetének megjavításához. Ezért a kormány megbízásából Goebbels dr. felszólítást intézett az összes közhatóságokhoz és államilag támogatott intézményekhez, hogy a jövőben mindennemű építkezési és tatarozási munkálatoknál fokozottan vegyék igénybe a képző- és iparművészek közreműködését is. Egy bizonyos megfelelő hányadot kell erre a célra az építési költségekbe felvenni. Ez alól csak a tízezer márkánál kisebb építkezések mentesülnek. A rendelet egyenként sorolja fel a művészeti s iparművészeti ágakat, melyek ily szempontból tekintetbe jönnek. Külön is hangsúlyozza azonban, hogy a seria- és gyáripari jellegű üzemek, valamint a művészeti jelleg nélkül való kézműves-munkák, mint falfestés, egyszerű stukko-munkák stb. nem sorolhatók az iparművészeti munkacsoport keretébe.

OSCAR VON MILLER. A nevét talán kevesen ismerik nálunk, de az élete főművét annál többen. A most elhúnyt kiváló német technikus volt a müncheni Deutsches Museum megteremtője. Ez a páratlan gyüjtemény egyszerűen megváltoztatta a technikai s kultúrtörténeti múzeumok formáját: a müncheni múzeumban minden él, mozog, cselekszik. A szó szoros értelmében „megelevenedik“ ott minden tárgy s akármelyik látogató működésbe hozhatja a régi gépeket éppúgy, mint az exotikus hangszereket, vagy a legmodernebb optikai műszereket. Miller egyik legnagyobb technikusa volt Németországnak, akinek vezetése alatt éppoly kitűnő gyárüzemek nőttek nagyra, mint amily hírnév övezte a legmodernebb múzeumot. Mintegy tíz évvel ezelőtt készült el életének ez a főműve, melyen még aggkorában is folyton javitgatott. Hetvenkilencéves korában halt meg. Dr, N, P,

A SZÍNÖRÖMÉRT. Lipcsében kiállítást rendeztek a színöröm érdekében. A pszichologusok és az esztéták egy része már évek óta harcol a túlságosan elszürkülő „szanatóriumi“ szobák divatja ellen. Most azután egy nagy tőkés vállalat is belekapcsolódik ebbe a küzdelembe, a világ legnagyobb vegyészeti gyára, az I. G. Farben. A vezetők jól tudták, miért kell ezt a háborút a színesség érvényrejutásáért megindítani. A lipcsei kiállításnak valamennyi szobájában egy-egy élénkszínű falfestés ütötte meg az alaphangot. Az ebédlő kékje, a télikert zöldje, az aranyszoba világossárgája, a gyerekszoba sötétebb sárgája, mind a megfelelő akkordok szerint hangolt bútorszínekkel párosult. A lakószoba szürke hangulatához egy barna bevonású heverő csatlakozott, a gyermekszobafalak halk sárga színét vörösszínű függönyök és bútorbevonások tették teljesebbé. Talán felesleges külön említeni, hogy mindezek a szobák a vegyészeti gyár két fontos patentjének csináltak propagandát: a napálló szövetfestékeknek és a molymentesítő anyaggal szőtt textiliáknak.

IPARMŰVÉSZETI FURCSASÁGOK. Egy német üveggyár színes bowle-poharakat hoz forgalomba. Hogy az egyforma poharakat ivás közben össze ne cseréljék, mindegyiken más-más kis jel van: szív, kör, háromszög, lóhere stb. Londonban február végén egy nagy kézimunka-kiállítást mutattak be s azon egy külön osztály volt látható férfiak kézimunkáival. Ebben a csoportban a legnagyobb érdeklődést az angol trónörökös sajátkezűleg készített petit pointhimzésű abrosza keltette. Nagy kezdőbetűk és az uralkodóház koronája jelezték a készítő személyét.

EGER MÚZEUMOT KAP. Érdekes kulturális tervet valósít meg Eger városa. Az ínségmunkákkal kapcsolatban egy régi polgári iskolát átépítenek városi múzeum céljaira. A múzeumot, bár régészeti anyaga nagyrészt már együtt van s tavaszra épülete is elkészül, csak később fogják megnyitni.

A BURG-KAPUT ÁTÉPÍTETTÉK. Bécs városának egyik legjellegzetesebb emlékműve az empírestílusú hatalmas Burg-kapu. Nobilenek ez az impozáns alkotása tudvalevőleg több mint száz évveli

ezelőtt a lipcsei csatában aratott győzelem emlékére épült s klasszikus nyugalommal hirdeti Ferenc császár korának szellemét. Most ezt a kaput hősök emlékévé alakították át. Erre a célra pályázatot hirdettek, amelyből Wodraczek Rudolf terve került ki győztesen. A kapu nehéz kőpárkányát átépítették emlékcsarnokká, amelyhez lépcsőfeljárók vezetnek fel. A csarnok belsejét plasztikai és festett emlékművek díszítik.

ARANYFÉNY. Az elektromos világítás terén valóságos forradalmat jelent egy új találmány, mely az eddigi áramszolgáltatás egyötödével, illetve egyharmadával ér el hasonló fényerősséget. Egy újfajta nátriumgőzlámpa szolgáltatja ezt a fényt, melyet színe miatt „aranyfény"-nek neveztek el. Az ily módon előálló villanyfényt reklám- és utcavilágítási célokra éppen olyan jól fel lehet használni, mint épületek és műemlékek hatásos sugár fénnyel való megvilágítására.

PÁRNÁZOTT BÚTOROK DIVATJA. Nemcsak nálunk, de Németországban is nagy népszerűségnek örvendenek a párnázott ülő- és fekvőbútorok. Az utolsó lipcsei vásárról szóló tudósítások egyhangúlag erről számolnak be. De csaknem mindenütt a lazán odarakott párnákról van szó, melyeket az állványról egy-kettőre le lehet venni s könnyű kiporolni. A háziasszonyok, akiknek a molykár elleni küzdelem sok dolgot ad, ezeket előnyben részesítik. Az ülések, a hát- és kartámlák párnáinak pontosan össze kell illeszkedniök, akár a széles heverőkről, akár karosszékekről van szó. Éppen ez a takarításbeli célszerűség indokolja a szalmafonású bútorok nagy kedveltségét is. Ágyak, heverők, székek, természetesen ezek is puhává téve, a párnák beillesztésével. A fonott bútorok minden fajtája újra erősen divatba jött s a kosárfonást egyes szálak színezésével nagyon érdekessé lehet tenni. Kínai tengeri fűből készült fonások is divatosak, ezeknek az anyagát, mielőtt fonatot készítenek belőlük, zsinorszerűen sodorják. Ha ezt a fonadékot nagyon sűrűre készítik, akkor szövetszerűen hatnak az ülőbútorok e részei. A lipcsei vásáron egyébként azt tapasztalták, hogy a stílus-bútorok iránt változatlanul nagy az érdeklődés a társadalom minden rétegében. N P

BARométertartó. Mi mindenre nem gondol egy ötletes bútortervező? Egy stuttgarti iparművész finom kaukázusi diófából készült szekrénykét akaszt lakásunk falára, amelybe egy négyszögletű krómozott fém légsúlymérő van bemélyítve, efölött pedig egy üvegfoglalatú hőmérő. Az egész nagyon jól hat és kitünően oldja meg e lényeges szerszámok elhelyezésének kérdését. Különösen pedig azok fognak örülni az újdonságnak, akik olcsó, csinos ajándékot keresnek a lakás számára.

LAKÓSZOBÁK AZ ÁRUHÁZBAN. A télen egyik nagyáruházunk terített asztalok kiállításával csábította helyiségeibe a nagyközönséget. Erre az áruházra most a másik utcában levő divatcsarnok azzal duplázott rá, hogy ott meg valóságos kis szobák közt választhatott és szavazhatott a nagyközönség. Kiderült itt is, ott is, hogy a modern lakás a legkitünőbb toborzó-erők közül való s talán semmi sem mozgatja meg annyira a fantáziákat, mint az elképzelt új otthon, A közönség mint bíráló és élvező ezerszámra tolongott a szűk emeleti folyosókon, ahol a fehér-, színes- és fényezett bútorok tömege, hálók, ebédlők, előszobák, fémesőbútorok s konyhaberendezések tarka, de szűk sorai kínálkoztak a szemlélőknek. A revűnek hálás publikuma persze izgatottan szavazott, a kritikus azonban csak fenntartással tudott volna itt bútorszépségkirálynőt választani, bár el kell ismerni, hogy a rendezés ötletes és racionális volt. Ami leginkább feltűnt, az az volt, hogy az 1500 pengős kombinált szobák és a 2300 pengős ebédlők egyáltalában nem nevezhetők a mai világban olcsóságoknak s így azoknak, akik olcsó berendezkedésre vágyódnak, mégis csak — iparművészeti tervezőkhöz kell majd fordulniok és nem áruházhoz.

ELHALASZTOTT KIÁLLÍTÁS. Többször megemlékeztünk róla, hogy az 1925-ben rendezett iparművészeti kiállítás folytatása gyanánt 1937-re nagyszabású bemutatót terveztek a franciák Párizsban. Számtalan terv is készült már a kiállításra, köztük egy autóval bejárható óriástorony modellje is. Most azután az egész kiállítás tervét későbbi időpontra halasztották. Ennek oka állítólag a gazdasági nehézségekben rejlik. A francia művészi és ipari körökben az elhalasztás bejelentése nagy lehangoltságot keltett.

A FRANCIA LUXUSIPAR HANYATLÁSA. Aki a francia napilapokat olvassa, annak nem kerülheti el a figyelmét mostanában, mennyi panaszos cikk hangoztatja a luxusiparok hanyatlását s gazdasági válságát. A porcellán, a szőnyegek, az üveg stb. stb. nagy üzemeinek vezetői sorra megszólalnak és elmondják, hogy mily siralmas állapotban vannak ezek az iparágak, hiszen egyiknekmásiknak exportja a békebeli számnak hatvanhetven százalékára (!) csökkent. Az okot csaknem egyértelmüleg abban látják, hogy nagy a túltermelés, nem elég jók a termékek, sok a konkurrens külföldi iparüzem és fájdalom Amerika, mely azelőtt a legjobb fogyasztó volt ily luxuscikkek számára, nagyon keveset vesz fel a műipar termékeiből. A bajok orvoslásául azonban sajátos módon nem a politikai s gazdasági viszályok kiküszöbölését jelölik meg, hanem mindenféle szakmabeli, iskolázási és szociális kívánságokkal vélik megoldhatónak a válságot.

GYARMATI STÍLUSBAN. Minden imperialista országban megvan az a törekvés, hogy az általa meghódított gyarmatokon új épületeit lehetőleg koloniális stílusban építtesse. Sajnos, az elmúlt évszázadok alatt ez a törekvés inkább szomorú gicces-művészetet eredményezett, semmint eredeti ötleteket. A keleti, a bazári és kiállítási stílus összeolvadásából születtek meg azok a kormányzósági és középületek, melyektől épen olyan ellenszenvvel fordultak el a gyarmatlakók, mint a jóízlésű európaiak. Talán a modern olasz építészeknek sikerült elsőkül megtörni ezt a rossz hagyományt és a Földközi-tenger nagyobb gyarmati

területein, Tripolisban, Cirenaicaban egyszerű és érdekes városképekbe helyezett nyugodt architektúrával kidomborítani a helyi jelleget. A modern olasz építészek ezeken a helyeken símafelületű, dísztelen, házakat építenek. De a nagy áttörések, a szellős loggiák és félköríves befejezések eléggé hangsúlyozzák a tropikus vidékek verőfényes építőkultúráját. Nem az Alhambra-díszletek inspirálják tehát az építőművészek elgondolását. Az éghajlat, az életkörülmény és a mediterrain növényzethez való alkalmazkodás váltja ki az építőformák sajátos zamatát, mely belsőleg így a koloniális lelkülettel mutat összefüggést.

LÁMPÁK GOMB NÉLKÜL. Tudvalevő, hogy a sötét szobában, folyosón mennyi ideig kell néha tapogatózni, míg a villanylámpa gombját megtaláljuk, melytől végre felcsattan a világosság. Egy német gyár most olyan asztalra, éjjeli szekrényre való lámpákat állít elő, amelyeknél az ember csak egyszerűen megérinti a lámpa síma talapzatát s már ettől is felgyullad a lámpa. Ez is Kolumbus tojása volt.

LARISCH RUDOLF. Egy szerény, csöndes, de páratlanul finomtollú grafikus tűnt el a bécsi művészeti életből Larisch halálával. Az írásnak, a betűnek fanatikus szerelmese. A betű ornamentális szépségét ezerfélekép tudta kifejezésre juttatni a lúdtolltól a textilszerszámokig. De abban mindig volt valami bibliai egyszerűség, ahogy ő a betűket a síkra odalehelte. Nem is igen kalandozott el másfelé, megmaradt az írás áhitatos papjának, aki harminc éven át nemzedékeket nevelt fel a bécsi iparművészeti iskolában erre a misszióra. Tanításai növendékein át úgyszólván az egész világra szerteágaztak.

A MODERN VÁROSESZTÉTIKA. Erről a kérdésről írt érdekes, könnyed és mégis tartalmas elmefuttatást André Maurois a francia művészeti folyóiratba, az „Art Vivant"-ba. Az író tudvalevőleg igen érdekes könyvet írt nemrég Amerikáról. Mégsem rajong az amerikai nagyvárosok fejlődésének irányvonaláért: a függőleges városépítésért. Elismeri, hogy már odaát is megszünt a szecessziós felhőkarcolók stílusa és az újabb épületek már határozottan klasszikus „asszir templomi" tömegek esztétikai egyszerűségével jelennek meg. De a sok emelet, az őrizet nélkül hagyott gyerekek élete a szobákban, ezenkívül a szűk utcák közlekedési nehézségei nem kedveznek a vertikális fejlődésnek. Nem hiszi Maurois azt sem, hogy a Le Corbusier-féle francia városépítési elgondolásoké lenne a jövő. Ő, tudniillik, a legnépesebb városrészt le akarja rombolni és a sok ezer apró ház helyett nyolc óriási felhőkarcolót építene, amelyeket igen nagy távolságra csupa zöld park venne körül. Itt is az a baj, hogy a felhőkarcoló nem oldja meg a jövő lebegő kérdéseit. Az egészséges városépítést Maurois a londoni programmban látja. A vízszintes, extenzív fejlődés, a kis házcsoportok, a csöndes városnegyedek, jó levegőjű lakástelepek, gyors és biztos közlekedéssel a városcentrumok felé: ez a mai fáradt, ideges ember számára a legalkalmasabb nagyvárosi építészet. N.

SZÍNHÁZÁTALAKÍTÁSOK. Olaszországnak ma egyik legnépszerűbb építésze a magyar származású Faludi Jenő, akinek építészeti tevékenységét a Magyar Iparművészet már sok jellemző felvételen mutatta be. A „Rassegna di Architectura" című előkelő olasz építészeti folyóirat most Faludi két új színházátalakítási munkájáról közöl mutatványokat. Ezek egyike a milanói Teatro Excelsior, amelynek kivált a kupolamegoldása és az új bejáratának létesítése váltotta ki az építészek csodálatát. Még nagyobb szabású feladat volt az ugyancsak milanói Teatro Lirico tökéletes modernizálása. A már antiknak nevezhető zenés színházat prózai és filmszínházi célokra is alkalmassá kellett tenni. A színház befogadóképességét növelni kellett, a színpadot kiszélesíteni, a látási viszonyokat megjavítani és a közlekedést a színházon belül és kívül célszerűbbé tenni. Faludi valóságos új, színben, fényben, de főleg méreteiben meglepő színházat varázsolt a régi helyére.

OTTHONTEREMTŐK. Nemcsak a történelem, hanem úgy látszik a művészeti mozgalmak histórriája is megismétli néha önmagát. Németországban a fiatal iparművészek s iparosok szükségét érzik annak, hogy a kézműves-munka jegyében szorosabb szövetséget kössenek s a műhelyi munka becsületét újra feltámasszák. Az egyesülésnek ezt a jóhangzású nevet adták: „Die Heimgestalter." Mint a felhívásban mondják, a lélektelen gép helyett a kézműves-munka érdekében szállnak síkra. A német erdők fáiból akarnak bútort csinálni és a régi mesterek szellemében akarják a bútorokat újjáformálni. Azok a termékek, melyek az új műhelyi törekvésből származnak becsületes, jól átgondolt tervezések eredményei. A mozgalom szinte csaknem ugyanazzal a célkitűzéssel indul útjára, mint harminc évvel ezelőtt a Werkstättemozgalom. Akkor is a jó anyagok, a hazai kézműves-tradiciók feltámasztása és a művészet s ipar együttmunkálkodása volt a lendítő-erő, amely annyi frisseséget hozott a lakások berendezésébe és általában az iparművészetbe. Harminc év alatt azonban a kézműves-eszmények elhalványodtak. Nagy üzemek és mammut-vállalatok lettek a műhelyekből s megfakult a tervezők színes képzelete. Most az „otthonteremtés" fiataljai akarják újrakezdeni...

AUSZTRIA VELENCÉBEN. Az idei velencei nemzetközi kiállításon egy új pavillon keltette fel az érdeklődést: Ausztriáé. Eddig többnyire a birodalmi németek pavillonjában állították ki az osztrák festők és szobrászok munkáit. Most egy nem nagy, de roppant megnyerő épület készült erre a célra. Hoffmann Joseph az ő ismert muzikális egyszerűségével, nyugodt ritmusérzékével tervezte meg az épületet. A terraszon a falfelületet véges végig vízszintes barázdák ritmusa díszíti s ez az egyedüli dísze a nagy tömbökből készült földszintes épületnek. Újszerűsége abban van, hogy az üvegtető helyett itt a rendes lapostető alatt körülfutó üvegfal van, mely a rendes falak folytatása. Ez az újítás jobb látási viszonyokat tesz lehetővé. Hatalmas üvegajtók választják el a kiállító termeket egymástól.

ASZTALOSISKOLA. Az Innendekoration augusztusi füzete képben és szövegben ismerteti a müncheni asztalosipari szakiskolát, mely a német munkaiskolák megteremtőjének, Kerschensteinernek a nevét hordja címében. Az iskola ma is méltóan szolgálja a nagy német pedagógus negyedszázad előtti törekvéseit. A tanoncokat játszva vezeti be a faipari munkák valamennyi fajtájába s megérezteti velük a munka etikai örömeit is. A segédeket s mestereket továbbképző tanfolyamok pedig alkalmat adnak a sokoldalúságra, ami indusztriális korszakukban már a műhelyekben alig lehetséges. Az itt készült bútordarabok egészséges realitásérzékkel vannak összeválogatva: ruhásszekrény, szekreter, konyhaszekrény, díszítés és cifrálkodásnélküli egyszerű darabok. A kézművesmunka becsületes szelleme s nem holmi raffinált „műipar" szólal meg bennük.

HIREK MINDENFELŐL. Londonban a tavasszal az osztrák iparművészek munkáiból nagysikerű kiállítás volt, melyet Hoffmann professzor rendezett. — Bécsben júniusban mutatták be a modern francia építészet legjobb alkotásait képeken és kis modelleken. — Németországban a nagyobb városok építészetének tanulmányozására argentiniai fiatal építészek nagyobb csoportja utazott végig, akiket diákok s fiatal építészek kalauzoltak az egyes városokban. — Halleban az ottani iparművészeti iskola kiállításon mutatta be azokat a bronz- és ezüstmunkákat, melyeket sportdíjakul szántak a német atlétikai versenyekre s főleg a két év mulva Berlinben tartandó olimpiai játékokra. — Telgte westfáliai városkában, melyet évente 100.000 zarándok látogat, zarándokmúzeumot létesítenek régi és új keresztény népművészeti tárgyak bemutatására. — Londonban a fokozódó régiségvásárlás kiaknázására antikvitásokból kiállítást rendeznek. Minden eladó tárgyat be lehet küldeni, amely legalább százéves. Egy szakértő zsűri bírálja meg a kiállítási anyagot.

•KIÁLLÍTÁSOK•

EGY MINTASZERŰ KIÁLLÍTÁS. Így lehetne nevezni a most lezajlott Mezőgazdasági kiállítást, mely nemcsak ez évnek, de visszamenőleg sok-sok esztendőnek legsikerültebb nagyarányú népies kiállítása volt. Az Iparcsarnoknak méreteit, szerkezeti formáit rendkívül ügyesen hidalta át az építők keze, akik a rögtönzött falakkal, polcokkal, gyepágyakkal, virágokkal, árusítóbódékkal itt valóban példaadót nyujtottak. A tervezők és kivitelezők a nyugateurópai ízléses eszközöket a magyar föld sajátos ízeivel, illatával fűszerezték. Az oktató részen végigvonuló áruk, termények pompás ritmusa, a csomagolások nemes egyszerűsége, az ábrázolások, grafikonok meglepő könnyedsége, egyszóval a feltálalások módjának vágykeltő ereje nem is maradt hatás nélkül a közönségre. A faluról, vidékről felutazott gazdák tízezrei tanulták itt meg nagyszerű termények fejlesztésének módjait és azok szállításának, összeállításának és felszolgálásának fogásait is. Ismételjük: a még egy-két évvel ezelőtt kezdetleges kiállításból hatalmas méretű nemzeti demonstráció lett, a legszebb és legrokonszenvesebb, amit egy munkahét tanulságai közt mutogatni lehet. Ezt megállapítva, ki kell emelni a kiállítás legfőbb tényezőinek, Kállay Miklós földmívelési miniszternek, Barcza Ernő államtitkárnak és Krúdy Ferenc országgyűlési képviselőnek a szerepét, kik az egész kiállítás szervezésével és irányításával hosszú időkre adtak útmutatást a magyar kiállítások rendezésére. Előkelő hely jutott a virágos, színes látványosságban a magyar háziiparnak is. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat pompás árusító helye maga is ügyesen simult hozzá a finoman lebonyolított népművészeti hangulathoz. Urbányi Vilmos könnyed kézzel, elegáns vonalvezetéssel építette fel ezt a szellős, színes bódét. Az idegenek alig győzték nézni s vásárolni a legjavából való népies textíliákat, úri hímzéseket és háziipari termékeket. Nagy erkölcsi elégtétel rejlik a mi derék háziiparosainkra a kitüntetések gazdag voltában is, melyek közül a bírálóbizottság a következőket jutalmazta: Erdődyné Holló Valériát aranyéremmel, Szalmásy Sándort ezüstéremmel, Placskó Boriskát bronzéremmel, Dietrich Adolfnét nagy oklevéllel, Márton Ilonát oklevéllel, Kalmárné Tuzson Erzsébetet nagy oklevéllel, Varsányi Emilnét oklevéllel, Achtzehner Józsefnét oklevéllel, és Kubicsek Rózsit oklevéllel, Soproni Háziipar — Caesar Emmát rábaközi hímzésekért oklevéllel. Endrő Margitot háziipari kerámiákért, Mansz-t szőttesekért oklevéllel.

ŐSZI LAKBERENDEZÉSI VÁSÁR. A lakásberendező iparosoknak legjobb időszaka az ősz. Nyaralás után, lakásrenoválás előtt fokozódó figyelem fordul az otthon új szükségletei felé. E kedvező időpontban vonultatja fel a bútorszakma új és kevésbbé új termékeit a már állandósult „Őszi vásár"-on. Volt idő, mikor ezeket a felvonulásokat izgalmak kísérték. Tömegek hullámzottak, zsűritagok ítélkeztek; nagy csaták folytak egy-egy koszorúsmesteri címért. A szenvedélyek rég lehiggadtak. Ez a mostani vásár inkább a kritikai csendes szemlélődésére nyujtott alkalmat. A kisipar súlyos válságban van. Nemcsak gazdasági tekintetben. A munka minőségi értéke dolgában is. A „bútorcsarnok" divatos, tetszetős, felfújt imitációkat kíván a kisiparostól. Az olcsó, úgynevezett „kommersz-bútor" kényszeríti arra, hogy sorra megtagadja ennek a mi régi szép asztalosiparunknak kézműves-erényeit. Vásároktól valóban nem lehet művészetpedagógiai elveket kívánni. De a tisztán üzleti megalapozás lassan elsorvasztja az ambíciókat. Egy-két cégtől eltekintve, legjobb bútoriparosaink el-elmaradtak. Ezek hiányát nem pótolhatja egy kis történelmi utácska. Két korszak szobáit állították ebben szembe egymással a rendezők. Egyik sor: a háború előtti polgári lakás alacsonyabbrendű típusai, ebédlő-, háló-, társalgószobái. Szemben velük a nem példaszerű „funkcionális" bútordarabokkal összezsúfolt modern lakás. Lehangoló,

de igaz, hogy e szobák és bútorok a nagyközönségben egy a kitűzött céllal pont ellenkező hatást válthatnak ki és a közönség szimpátiáját e divatrevűben „veteránoknak“ bélyegzett szobaberendezések felé fordítják. N. P.

• PÁLYÁZATOK •

EGY ÉRDEKES PÁLYÁZATRÓL. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat vezetősége a legutóbbi kiállításaival beigazolta, hogy mily nagy súlyt helyez a kiállítások művészi megrendezésére a kiállított műtárgyak méltó bemutatása szempontjából.

Valamely kiállításnak művészi és anyagi eredményét nagy mértékben befolyásolja a kiállításoknak művészi beállítása, mert a kiállított tárgyaknak szakszerű jó elhelyezésével, — a tálalás művészetével, — fokozni lehet az illető tárgy művészi értékét, de viszont egy rosszul megrendezett kiállításban a legkitűnőbb művészi eredmények értékét leronthatja a rossz térhatás, a helytelen rendezés vagy csoportosítás és a nem megfelelő szomszédság.

A társulat Vezetősége nemcsak a fővárosban rendezett kiállításainál tartja szem előtt, a kiállítások művészi sikereit biztosító eme alapvető nagyfontosságú kérdést, hanem a vidéki propaganda kiállításait is, hasonló gonddal és áldozatkészséggel szervezi meg és mutatja be, a vidék műértő közönségének.

Nem tudjuk eléggé hangsúlyozni, mily nagyfontosságú kultúrmissziót teljesítenek a társulatnak eme vidéki kiállításai, amelynek nagy sorozatában legújabban a Nyíregyházán rendezendő kiállítás fog rövid időn belül megnyílni.

A társulat kiállítási bizottsága és e bizottság ügybuzgó lelkes vezetősége már erősen dolgozik azoknak a jelentős iparművészeti tárgyaknak a kiválasztásán, amelyeknek révén a Nagy Magyar Alföld eme fontos kultúrgócpontjában terjesztheti a magyar iparművészet méltán megérdemelt sikeres térhódítását.

A társulat vezetősége Nyíregyháza közönsége előtt bemutatandó kiállítást a Korona Szálló hatalmas dísztermében és összes emeleti helyiségeiben fogja megrendezni.

A kiállítás művészi összhatása céljából pedig művészi installációt is készített, hogy ezzel a kitűnő iparművészeti anyagnak méltó keretét biztosítsa.

A kiállítás installacionális terveinek elkészítésére szűkebbkörű tervpályázatot hirdetett a fiatal iparművészek között, hogy ennek révén az ifjú művésznemzedék bemutatkozását is fokozatosan elősegíthesse.

Ennek a pályázatnak rendkívül érdekes és megszívlelésre méltó nagysikerű eredménye volt, amennyiben a beérkezett jeligés pályaművek mindegyike művészi szempontból oly szép eredményt mutatott fel, hogy a bíráló bizottság egyhangúlag hozott határozatával külön megörökítendőnek tartotta, e pályázatnak művészi eredményét és teljes dícséretben részesített öt pályaművet, melyek jeligés leveleinek felbontása után kitűnt, hogy a pályaműveknek szerzői: Csavlek András, Feigel Frigyes, Jálics János és Payer József építőiparművészek.

E pályaművek mindegyike komoly elmélyedő művészi munkának az eredménye és így a pályázat örvendetesen igazolja az ifjú építőiparművész generációinak kiválóságát.

A bíráló bizottság az öt dícséretben részesített pályamű közül kellő megfontolás után, a helyszíni viszonyoknak és a kivitelnek legjobban megfelelőnek Payer József építőiparművész művének ítélte oda a pályadíjat és ugyancsak őt bízta meg a kiállítás megrendezésével is.

Nagy érdeklődéssel várjuk Nyíregyházának eme iparművészeti kiállítását és reméljük, hogy ez a kiállítás a kezdeményező Iparművészeti Társulatnak, a kiállító művészeknek és a rendezőnek sok sikert fog hozni. Gy.

PÁLYÁZAT A MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1935. ÉVI CÍMLAPJÁRA. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat az 1933. évben ünnepli meg 50 éves fennállását. Ez alkalommal folyóiratának, a Magyar Iparművészetnek ünnepélyes, művészi köntöst kíván adni, tehát a Magyar Iparművészet 1935. évi címlapjára nyilvános tervpályázatot hirdet. A pályázat feltételei a következők:

1. Címlap tervezendő a Magyar Iparművészet 1935. évi füzeteihez, amely kifejezi az Országos Magyar Iparművészeti Társulat és a Magyar Iparművészet célját és munkásságát: az iparművészet, háziipar és népművészet fejlesztését. A címlap szövege a következő: „Magyar Iparművészet. Főszerkesztő: Szablya Frischauf Ferenc. Kiadja az O. M. Iparművészeti Társulat. Budapest, VI. Andrássy út 69. 1935. XXXVIII. évfolyam.“

2. A címlap mérete: 23×30.5 cm.

3. A címlap legfeljebb kétszínű nyomással készül s a füzetek változó számainak megfelelő hely biztosítandó.

4. A pályázat titkos, tehát a pályatervek jeligével látandók el s melléklendő a pályázó nevét és pontos címét tartalmazó jeligés boríték.

5. A pályázaton minden magyar honos iparművész részt vehet.

6. A három legjobb pályatervet a társulat 100·— 100·— pengő jutalomban részesíti. A kivitelre kerülő terv ezenkívül még 100·— pengő kivitelezési díjat kap. A kivitelre kerülő terv készítője a kivitelezési díj fejében köteles a bíráló bizottság által esetleg kívánt változtatásokat is elvégezni.

7. A díjazott tervek korlátlan felhasználási és sokszorosítási joga a társulatot illeti meg. Amennyiben a két díjazott, de kivitelre nem kerülő tervet a társulat egy későbbi évfolyamánál felhasználni kívánja, akkor a tervezők 50·— pengő kivitelezési díjat kapnak s annak fejében tartoznak az esetleges — bíráló bizottság által kívánt — kisebb változtatásokat elvégezni.

8. A pályázatra beküldött összes terveket a társulat kiállítja.

9. Beküldési határidő 1934 december hó 10-én, hétfőn déli 12 óra. Később beérkezett terveket a bíráló bizottság nem vesz figyelembe. A pályatervek a társulat hivatalos helyiségébe — VI. Andrássy út 69. sz. — küldendők be.

10. A díjat nem nyert tervek a kiállítás után 8

napon belül elszállítandók, mert ez idő letelte után a társulat azokért felelősséget nem vállal.

11. A bíráló bizottság tagjai: Csányi Károly, Györgyi Dénes, Helbing Ferenc, Ligeti Miklós, Menyhért Miklós, dr. Petrovics Elek, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, dr. Szőnyi Ottó, Telcs Ede, Wälder Gyula.

• SZAKIRODALOM •

THE ARCHITECTURAL FORUM. Ez a kitűnően szerkesztett amerikai építészeti folyóirat érdekes reprodukciókkal és ismertetésekkel hozta olvasóközönsége elé a modern magyar építőművészet és iparművészet több sikerült alkotását. A folyóirat nagy melegséggel emlékezik meg arról a lendületes és előkelő hatásról, amely a magyar művészek munkásságát jellemzi és szép elrendezésben hozza a következő műveket: Reitzer Jenő és Elemér szüreti festményeit, Kotsis Iván műépítész tanár balatonboglári templomát, Csonka László és Miskolczy László szállodáját a Kékesen, Révész Zoltán óvódáját, Hajós Alfréd nemzeti sportuszodáját, Münnich Aladár nagyvásárcsarnokát, azonkívül Lauber László és ifj. Paulheim Ferenc „Tattersal"-ját. S.

AZ ANGOL KÖNYVKIADÁS GAZDAGSÁGA. Bár nap nap után olvasunk arról a bámulatos és irígylésreméltó fellendülésről, melynek Anglia oly boldog részese, mégis meglep az a gazdagság és a művészi nyomtatványoknak az a tömege, mely gyors egymásutánban hozzánk érkezik. Az angol otthon konzervatív és lassan nodernizálódó voltáról állandóan olvasunk. Úgy látszik, mégsem maradnak hatás nélkül a kontinens újabb törekvései Angliában sem. Akár a fiatalabb generáció sok utazása a kontinensen hozta magával a fokozottabb érdeklődést, akár más, örömmel jegyezhetjük fel a lakásművészettel foglalkozó kiadványok szintjének javulását. Derek Patmore első könyvének „Colour schemes for the modern home"-nak nagy sikere buzdította e kötet kiadóját, hogy e szerző második könyvét is kiadja „Modern furnishing and decoration, (The Studio Ltd. London, 1934.) címen. A kötet három részre oszlik. Az első „Mi a díszítő művészet", a második: „Minek van helye a modern otthonban?", a harmadik „Hogyan rendezd el bútorodat, könyveidet és világításodat" címen mutatja be kitűnő szöveggel, egyszínű és szebbnél szebb színes illusztrációk során át a modern otthon terveit. Úgy ennél, mint a The Studio Ltd. egy másik, igen figyelemreméltó kiadványánál feltűnő, hogy a példák jelentékeny része külföldi. A másik kiadvány „Colour in advertising", a kitűnő bécsi grafikus és plakátművész, Joseph Binder munkája és érdekesen mutatja be a színek nagy jelentőségét a reklámművészet különböző termékeiben. A huszonnégy, nyomdatechnikailag irígylésreméltó tökéletességgel nyomott négyszínnyomású oldalas ábrák között örömmel üdvözöljük Berény Róbert egyik Modiano-plakátját és Kaeszné Lukáts K. kozmetikai plakátját. R. K.

MODERN PHOTOGRAPHY 1934—35. The Studio Ltd. London. 1934. Fényképezni! Ki ne venné örömmel kezébe a fényképező masinát kirándulásain, utazásain, kóborlásain, hogy szubjektíven, mintegy saját szemével, saját beállításában megörökítse a kedves tájakat, városokat, személyeket. És az amatőrfotográfia e nagy elterjedtsége mily megtermékenyítőleg hatott a hivatásos fotográfiára! Mennyi újszerű kép, ötletes meglátás adódott a kamara felelőtlen, sokszor ötletszerűen, próbálkozásra megkísérelt beállításából.

Ez az évkönyv — az előző évek évkönyveivel szemben — olcsóbb áron, ügyesebb formában hozza a világ minden részéről beküldött anyagból kiválasztott 100 fotográfiát, szép mélynyomásban. Bevezető szövegében Mr. Ansel Adams, a híres amerikai fotografus ír az „Új fénykép"-ről. E tanulmányhoz kapcsolódik néhány prominens fotografus feljegyzése érdekes élményekről a fényképezés kapcsán és egy útmutatás gépekről és vegyszerekről, melyek a jobb fényképezést elősegítik.

A kötet igen érdekes anyagának felsorolásához nincs helyünk, így csak feljegyezzük, hogy a magyar fotografusok közül a kötetben szereplésük sorrendjében Czabán Márton (Debrecen), Manninger József, Munkácsi Márton, Balogh Rudolf, Gerő Edith, Kálmán Kata, Révész-Bíró, Seiden Gusztáv, Escher Károly szerepelnek, a kötet nívóját emelő munkáikkal. — r —

PICTURE MAKING BY CHILDREN, by R. R. TOMLINSON. THE STUDIO LTD. LONDON, 1934. Ez a kötet, mely mint a londoni The Studio ezévi őszi különszáma jelent meg, a legcsodálatosabb valami, ami hosszú idők óta kikerült a művészi kiadók keze alól. Gyermekrajzok. A négyéves gyermek papírra vetett vízióitól a tizenötéves gyermek mesterművéig, mestereket megszégyenítő munkák olyan gyüjteménye, mely túl azon a kitűnő pedagógiai munkán, melyet e könyv elismerésre méltó alapossággal megírt szövege ad, nemcsak gyermekkel foglalkozóknak, hanem a művészet iránt érdeklődőknek legkülönlegesebb csemegéje lesz.

„Kairouan" jut eszembe, Wilhelm Hausenstein érdekes kötete, mely Paul Klee excentrikus művészetének gyökereit kutatva, elérkezik a borneoi dayak rajzához és, valószínűleg szándéka ellenére, egy ilyen rajzzal bizonyítja be, hogy a primitív népek ösztönös művészete előre megfontolt primitívséggel mennyire utánozhatatlan.

E gyermekrajzok, részben a zürichi Pestallozanum gyönyörű gyüjteményéből, részben e kötethez angol, amerikai és számtalan kontinentális ország iskoláiból és gyüjteményeiből összegyüjtött és mesterin kiválogatott rajzok, az ösztönös művészi megnyilvánulásnak és a helyes pedagógiával egyéniségüktől meg nem fosztott gyermekeknek oly munkái, melyek e száz fekete és színes rajzon át az egyénért, annak gondolkodás- és cselekvési szabadságáért emelik fel szavukat.

És ebből az alkalomból fel kell hívni az illetékes körök figyelmét, hogy évek sora óta nem volt Magyarországon kiállítás tehetséges gyermekek rajzából és nincs gyüjteményünk, mely ezeket az

értékeket nyilvántartaná és összegyüjtené. Pedig sok évvel ezelőtt látogatók tolongtak a Pedagógiai Szemináriumban termeiben rendezett tehetséges gyermekrajz-kiállításon és szakkörökben e kiállítás eseménynyszámba ment. R. K.

PUBLICITÉ 1934. ÉDITIONS ARTS ET MÉTIERS GRAPHIQUES. PARIS. Nemcsak Európa, de az egész világ legötletesebben szerkesztett könyv- és reklámművészeti folyóirata, a sajnos, csak kéthavonta megjelenő párizsi „Arts et Métiers Graphiques" őszi számát, mint különszám, fenti cím alatt hozta ki.

Míg más évkönyvek művészek vagy a reklámobjektumok fajtái szerint (plakát, röplap, hirdetés stb.) csoportosítják anyagukat, úgy e kötet cégenként mutatja be a munkákat. Érdekes ez az újszerű csoportosítás, mert teljes áttekintést kapunk reklámhadjáratok összefüggő reklámobjektumairól, az eddigi jó hirdetés vagy plakátkollekciók helyett. E kötet, híven a franciákhoz, nemcsak a reklám művészi részét, de szellemét is adja, ami a kötetet különösen érdekessé teszi.

Részletes felsorolás helyett álljon csak itt a kötet három kiemelkedő mesterműve : Cassandre „Angleterre" és „Écosse," valamint Jean Carlu „Grandes Fétes de Paris" plakátjai. E munkák nemcsak a plakátművészet, az alkalmazott grafika terén mesterművek, de a szabad grafika terén is. —r—

NÉMET GRAFIKAI FOLYÓIRATOKRÓL. Az az ideges állapot, melyben még azt sem merik, amit talán szabad, hozta magával, hogy a legrégibb és legelőkelőbb német grafikai folyóirat, az „Archiv für Buchgewerbe und Gebrauchsgraphik" a Leipzigban székelő „Deutscher Buchgewerbeverein" hivatalos lapja, újabban kevésbbé foglalkozik a könyv- és reklámművészet művészi részével és külföldi, vagy esetleg nem kívánatos belföldi művészek helyett előszeretettel hoz ki technikai különszámokat.

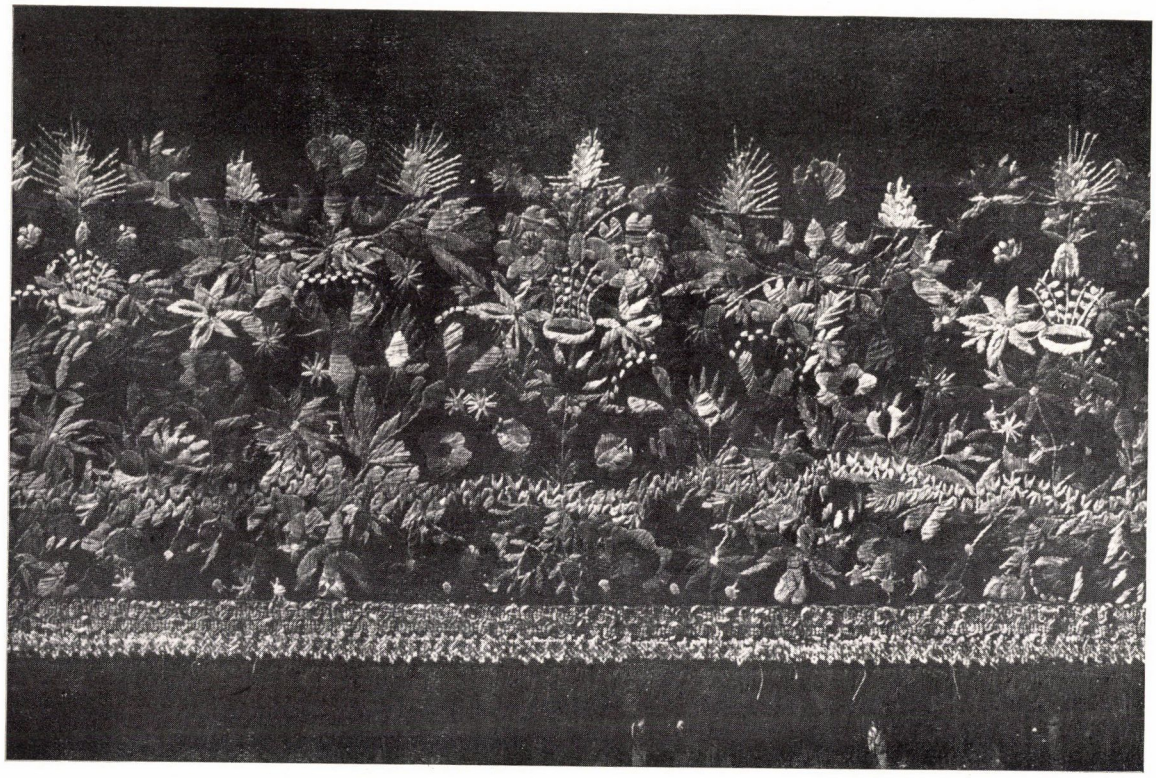
Az első ilyen különszám az ezévi (81. évfolyam) 5. száma a kézzel előállított nyomódúcoknak (fametszet, ólommetszet) volt szentelve, a következő, 6. szám „Fraktur, die Deutsche Schrift" címen mutatta be igen érdekes históriai visszatekintés kapcsán a fraktúr írás útját kezdetétől a mai latinosított fraktúrig, míg a most megjelent 7. szám „Das Papier im Buchgewerbe" címen ad kitűnő, dúsan mintákkal ellátott kézikönyvet a nyomdaiparban használatos papírfajtákról és helyes feldolgozásukról. R.

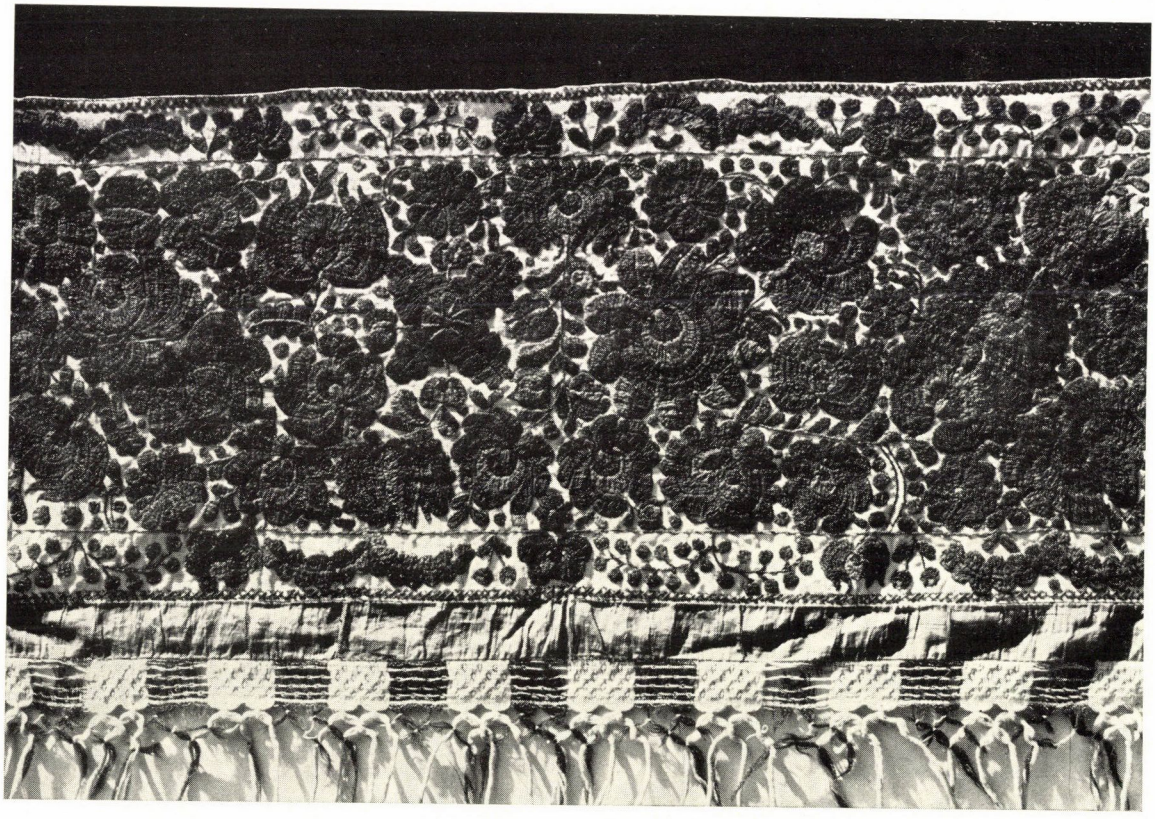
VÁLASZÚTON A MAGYAR PLAKÁT. A „Buch und Werbekunst" ez évi 6. számát teljes egészében a magyar plakátnak szenteli. Rosner Károly, ki e szám teljes illusztrációs anyagát összeállította, cikkében kifejti, hogy a művészi irány a festészetben is változik, de sokkal inkább van változásnak alávetve az alkalmazott grafikában, hol nem művészi élményt kell nyujtani a járókelők számára, hanem képekkel, friss, eleven hatású művészi képekkel kell feltűnnie, hogy a felfigyelő érdeklődőkből vevő is legyen.

Harminchat több- és egyszínnyomású példán mutatja be a kitűnően kiállított testes füzetben a magyarországi plakátot a „tárgyilagos" stílus kezdetétől a mai „festői" irányzatig, mely példákban majdnem minden neves plakátművészünk szerepel és e képek pompás galériáját adják az utóbbi évek művészi magyar plakáttermésének. L. Ö.

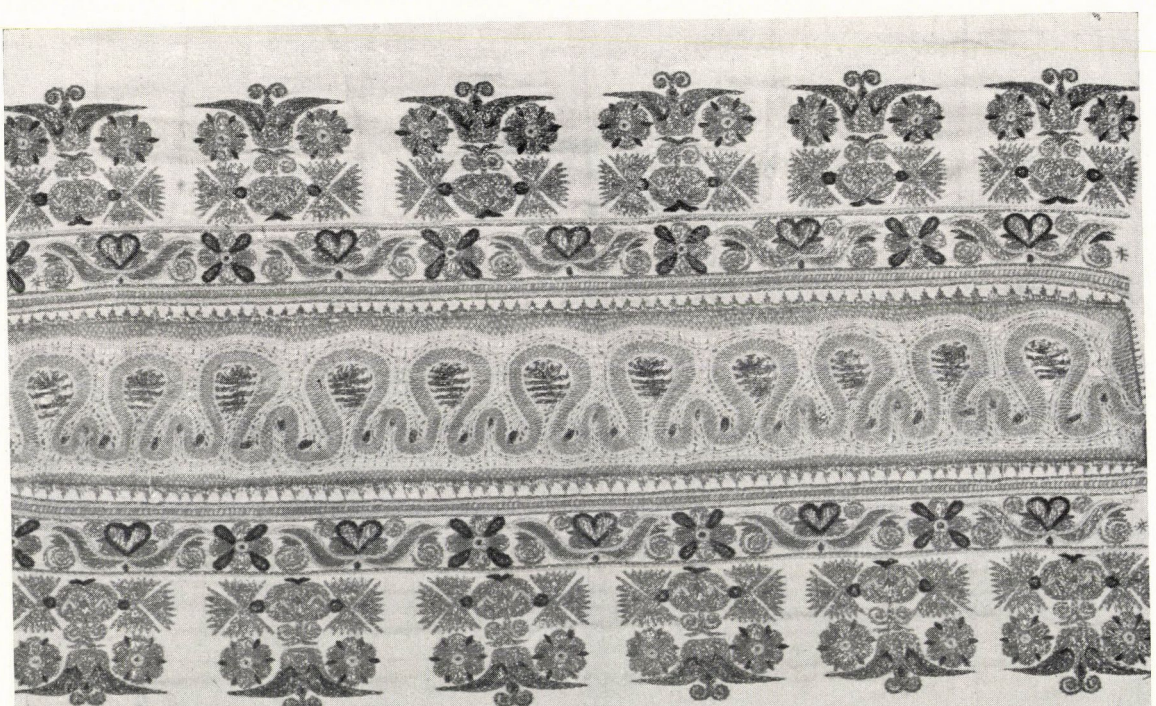
A MAGYARSÁG NÉPRAJZA II. KÖTETE. (A tárgyi néprajz második fele.) Új kötettel gyarapodott a monumentalitásában egyedülálló kiadványsorozat, melybe a Kir. Magy. Egyetemi Nyomda a magyarság testi-lelki mivoltával, multjával és jelenével foglalkozó ismeretek összességét, a hungarológiát szándékozik összefoglalni. A Hóman-Szekfű Magyar Történet testes köteteinek testvérkiadványaként a mult év végén hagyta el a sajtót A Magyarság Néprajzának első, majd azt követően most a második kötete. Esemény e munka megjelenése irodalmunkban, mert olyan ismereteket foglal össze először tudományos rendszerbe, amelyek eddig nemcsak a nagyközönség, de még a céhbeliek számára is csak nehezen voltak hozzáférhetők. A négy kötetre tervezett nagy mű ezt a hiányt pótolja — a tizenkettedik órában. Trianonnal megszűnt a lehetősége a megszállott területek rendszeres néprajzi felkutatásának, a modern élet lüktető irama pedig a megmaradt földön is szemlátomást irtja, pusztítja a népéletben évezredeken át mind a mai napig változatlanul megőrzött ősi vonásokat. A néprajzi kutatás ma a szó legszorosabb értelmében nemzeti misszió, épp ezért szinte felbecsülhetetlen az a szolgálat, melyet az Egyetemi Nyomda a magyarságnak tett az eddigi anyagnak maradéktalan közrebocsátásával.

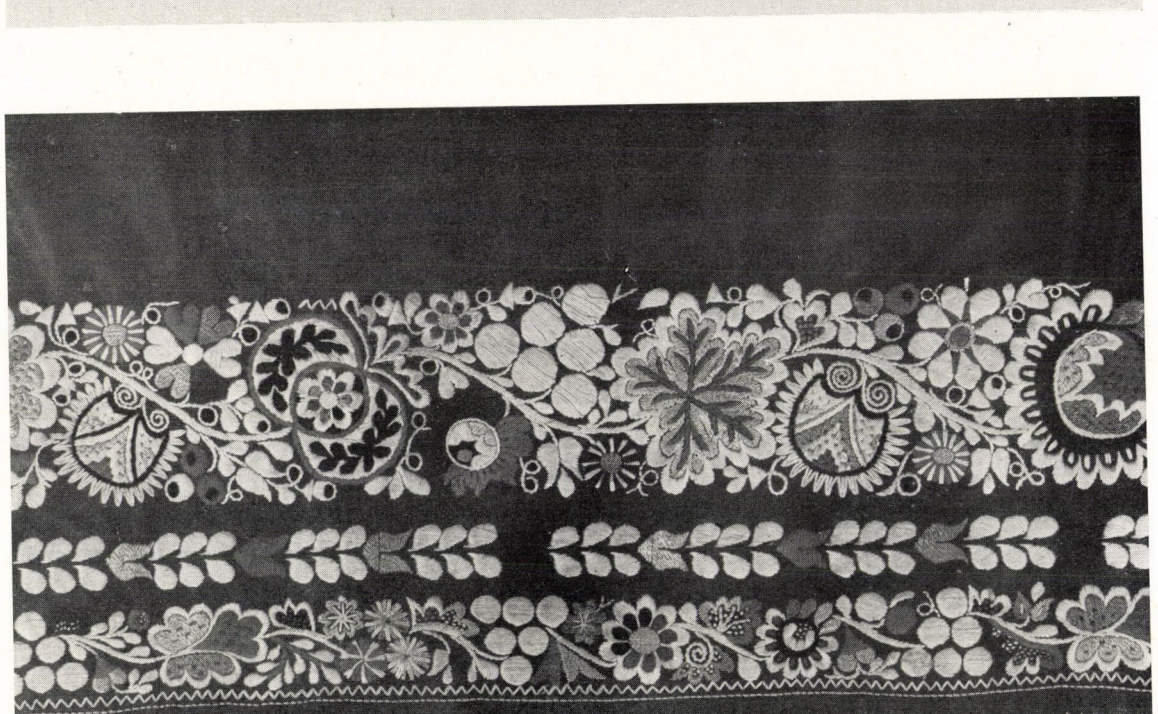
Az első kötetben éppúgy, mint a most megjelent második kötetben a szigorúan tudományos fejtegetések helyett a tudomány megállapításait rendkívül vonzó köntösben, a művelt magyar közönség legszélesebb rétegeit is lebilincselő előadásben kapjuk. Külön érdem e szempontból a rengeteg szövegközti ábra, egészoldalas kép és színes melléklet. Olyan beszédes, olyan mesteri módon megválogatott és gazdag ez az anyag, hogy szöveg nélkül is egész világot tár a szemlélő elé. A most megjelent második kötet három hatalmas fejezetre oszlik. Első része az ősfoglalkozásokat, méhészetet, vadászatot, halászatot, állattartást, földművelést s a közlekedés eszközeit tárgyalja. A kitűnő szerző, Györffy István tolla nyomán végtelen távlattá tágul a népélet mélyén ősi mivoltában megőrzött magyar világ. A halászat mellett feltárja Györffy a primitív gazdálkodás minden ágát. Nagyvonalú képet kapunk a vadfogás módjairól és eszközeiről, a pásztorélet egész szervezetéről, a föld megmunkálásának s a termés betakarításának manapság már tünedező, őstörténeti szempontból azonban roppant fontosságú szerszámairól, az ősi magyar járművekről, utakról és közlekedési módokról. A második fejezetben Viski Károly számol be a magyar díszítőművészetnek ma már világszerte elismert értékeiről. Sorra veszi a különféle anyagokat, tömören és világosan ismerteti a különféle díszítmények eredetét, fejlődését, technikáját. Önként értetődik,

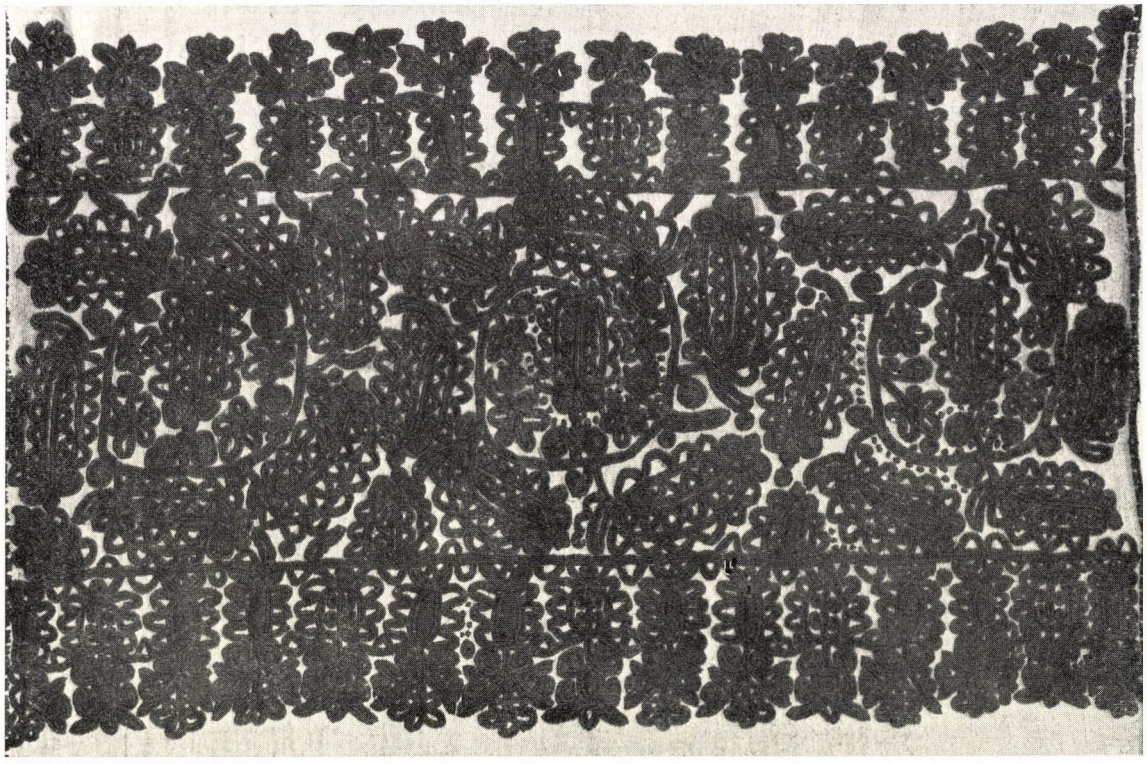
Fent : Matyó kötény részlete. Lent : Borsodmegyei hímzés részlete.' — Oben : Teile einer Matyó-Schürze. Unten : Teile einer Stickerei aus dem Komitat Borsod. — Above : Part of Matyó apron. Below : Part of embroidery made in department Borsod.

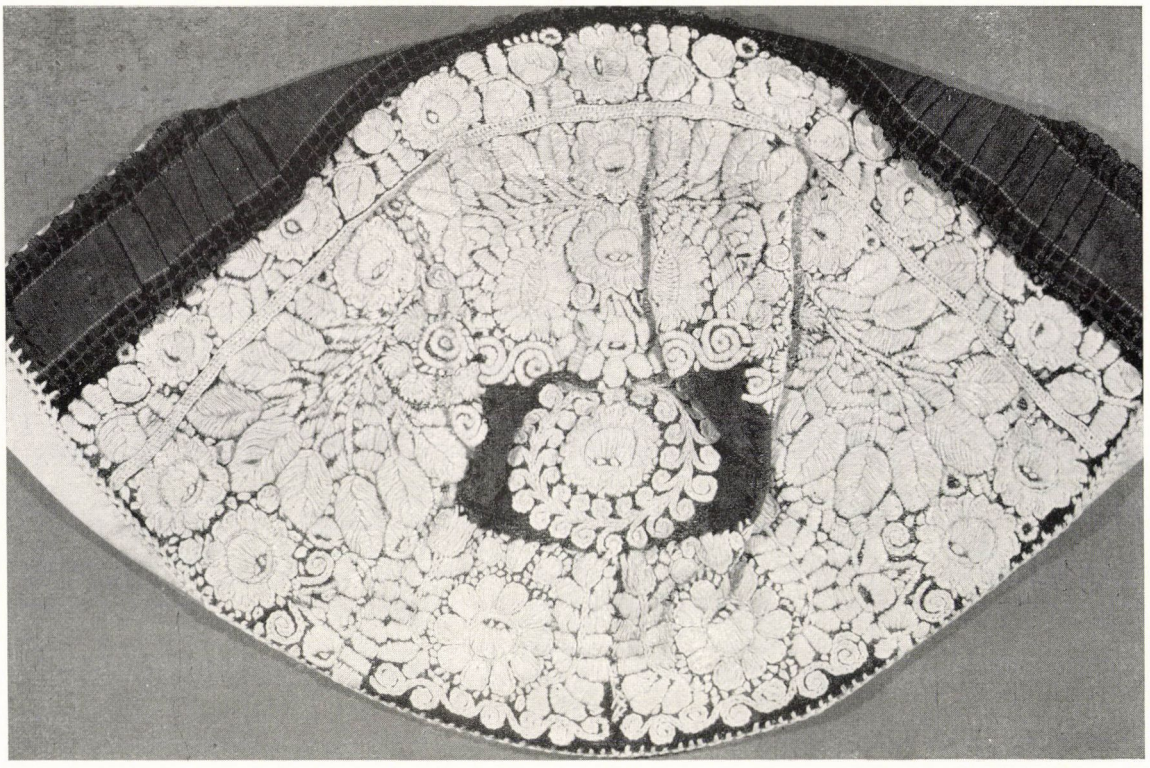

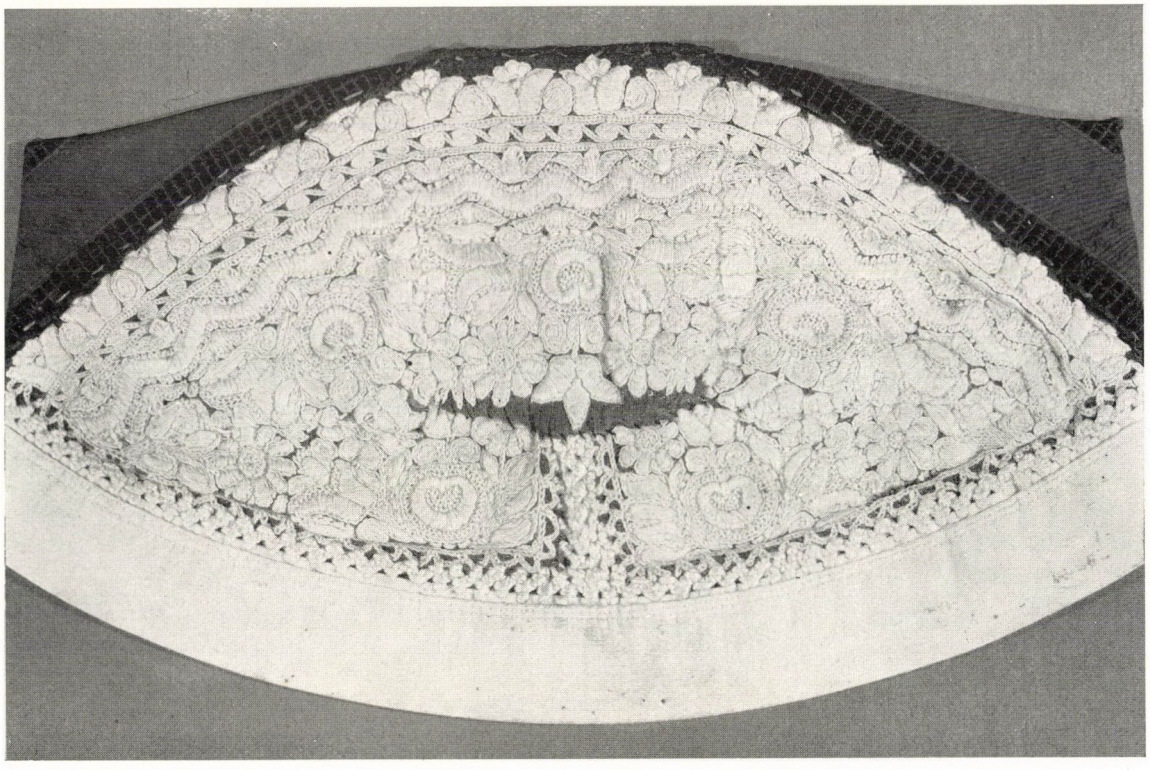
Fent: Nyitramegyei vállhímzés. Lent : Nyitramegyei kötény részlete. — Oben : Schulterteil. Stickerei aus dem Komitat Nyitra. Unten : Teil einer Schürze aus dem Komitat Nyitra. — Above : Embroidery to be applied on the shoulder, made in department Nyitra. Below : Part of an apron from the department Nyitra.

Fent: Erdélyi párnacsup. Lent : Erdélyi párnahéj. — Oben : Siebenbürgischer Polsterteil. Unten : Siebenbürgischer Polsterüberzug. — Part of a pillow from Transsylvania. Below : Case of a pillow from Transsylvania.

Fent és lent : Sárközi parittyafőkötők. — Oben und unten : Hauben aus dem Sárköz. — Above and below : Caps from Sárköz.

hogy illusztrációk tekintetében ez a könyvnek legkáprázatosabb része. A harmadik fejezetben végül — ugyancsak Viski Károly — azokról a titokzatos tárgyakról, készségekről ad számot, amelyekhez babonás hiedelmek tapadnak. A rontás, varázslás eszközei, a születéssel, avatással, házassággal, temetéssel kapcsolatos hagyományos holmik, céhemlékek, gyermekjátékok eredetére és történetére vet ez a részben már a szellemi néprajz területére átvezető fejezet rendkívül érdekes és tanulságos világot.

Ezt a minden ízében honismertető gyönyörű könyvet, mely hozzá a magyarság világának legvonzóbb, legélvezetesebb anyagával ismertet meg bennünket, oda kell kívánnunk minden művelt magyar ember kezébe. E.

A KÖNYV. ÍRTA ROVÓ ALADÁR. FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ. 1934. Ritkán nyílik alkalmunk olyan magyar könyvről írni, mely a mostohagyermek magyar könyvművészetnek dísze. Dupla öröm tehát, ha olyan könyvről szólhatunk, mely amellett, hogy könyvművészetileg gazdagítja a magyar termést, egyben a könyvről szól és a szépkönyv hanyatló kultuszát szóban, képben és nyomdaművészetben propagálja.

Rovó Aladár könyve mindhárom vonatkozásban propaganda. A világos, tiszta, élvezetesen olvasható szöveg végigvezet bennünket a könyv kezdetétől napjainkig, az illusztrációk állandóan lexikális pontossággal mutatják a történelmileg legjelentősebb munkákat, míg a kettő összeállítása és nyomdai tálalása a mai, klasszikus kultúrákon nevelt könyvművészet dícsérete. Az illusztrációs részben a mai magyar könyvművészek munkáin keresztül bemutatásra kerülnek a különböző illusztrációreprodukciós eljárások. Szőnyi István fordított maratása, Berény Róbert, Bortnyik Sándor, Kolozsváry Sándor, Szigeti Imre tollrajzai, Conrad Gyula és Molnár C. Pál fametszetei, Zádor István szépiarajza, Dallos Hanna könyvcímlapja, Végh Gusztáv és K. Lukáts Kató pompás színes grafikái, Radó György szellemes versillusztrációja, Reiter László temperája, Zsengery Rózsi és Farkas György meserajzai teszik teljessé e szép és nívós kiadványt. —y.

ZÁDOR ISTVÁN: EGY HADIFESTŐ EMLÉKEI, 1914—1918. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1934. Aki ismeri Zádor István rajzait — és van-e, aki ne ismerné e kitűnő szemű és rajzkészségű mester nagy művének valamely részletét —, tisztában lesz e megállapítás értékével, hogy Zádor István írásművésznek éppoly kitűnő szemű és tollú, mint rajzművésznek. Könyve, mely kétszáz rajzával és lebilincselő szövegével a Királyi Magyar Egyetemi Nyomdánál jelent meg, mintaszerű kiállításban, nagy értéke a szegény magyar bibliophil könyvtermésnek és tartalmával élesen világít rá azokra a furcsa visszásságokra, melyek minden háború velejárói. Mint ahogy Zádor rajzaiban is mindenkor nobilis művész, úgy írásban is az. Érint dolgokat, megemlít apróságokat, melyek így, hangsúlytalanul, hatásvadászó színek nélkül sokkal nagyobb mélységekbe engednek betekintést, semmint a felületes szemlélő vagy olvasó első pillanatban észreveszi. Aki e könyvet végigolvasta és nézte, ugyanavval a szimpátiával tekint Zádor Istvánra, mint mindazok a különben zárkózott és távolságot tartó hadvezérek, kik őt kivételes szeretetükben részesítették. R. K.

• TÁRSULATI • • KÖZLEMÉNYEK •

A TÁRSULATUNK KEBELÉBEN FOLYTATOTT MUNKA fontosabb eseményeiről az alábbiakban számolunk be:

1934 június 11-én délelőtt a társulat bírálóbizottsága tartott ülést az Iparművészeti Múzeum előadótermében, amelyen megjelentek: Györgyi Dénes, Helbing Ferenc, Ligeti Miklós, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Schober József, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, dr. Szőnyi Ottó, Telcs Ede és Helbing László titkár, valamint Brammer Ödön, dr. Buday-Goldberger Leó és gróf Zichy Rafaelné, mint meghívottak.

Helbing Ferenc elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Felkérésére Helbing László titkár ismertette a mai ülés célját, mely a Goldberger Sám. és Fiai Rt.-nak a társulat útján kiírt magyaros textilminta tervpályázatának elbírálása volt. Bejelentette, hogy a pályázatra 163 tervező 998 tervet küldött be. Elnök örömének adott kifejezést a pályázatra beküldött anyag magas nivója felett s köszönetét fejezte ki dr. Buday Goldberger Leónak, amiért módot adott az iparművészeknek e pályázaton való részvételre. Felkérésére ifj. Richter Aladár, a bizottság előadója ismertette a pályázati feltételeket, s azt javasolta, hogy bírálat és díjazás alá csak kimondottan magyaros jellegű minták kerüljenek, a kiírásnak megfelelően. Többek hozzászólása után az elnök határozatilag mondotta ki, hogy az előadó javaslatát a bizottság egyhangulag elfogadta, azzal a megjegyzéssel, hogy a gyárnak jogában áll megvásárolni bármelyik mintát, tekintet nélkül a magyarosságra. Ezekután felkérte a bizottságot, hogy tekintse meg a beküldött pályamunkákat. A bizottság tagjai gondos és lelkiismeretes munkával átvizsgálták a beküldött pályaterveket és a legmegfelelőbbeket kiválogatták. Elnök ezekre vonatkozólag szavazást rendelt el s ennek megejtése után határozatilag mondotta ki, hogy az I. díjat, 400 pengőt Strauss Pál „Muskátli II/a" jeligéjű, a két II. díjat, egyenként 150 pengőt Németh Nándor „Tulipán 5/a" jeligéjű, ifj. Richter Aladárné „Magyar/a" jeligéjű, a hat harmadik díjat, egyenként 50 pengőt Strauss Pál „Muskátli II/b" jeligéjű, ifj. Richter Aladárné „Magyar/b" jeligéjű, Németh Nándor „Tulipán 5/b" jeligéjű, Juhász Gyöngyvér „Honi ipar — honi kelme" jeligéjű, Farkas Magda „Bandusy" jeligéjű és Vidos Zoltánné Radnai Piroska „1935" jeligéjű pályatervei nyerték el. A vásárlásokat a Goldberger Sám. F. és Fiai Rt.

megbizottja utólag fogja eszközölni. Ezek után — több tárgy nem lévén — az ülést bezárta.

1934 június 11-én délután a társulat kiállítási bizottsága tartott ülést. Megjelentek: Bodonyi Jenő, F. Kovács Erzsébet, Houba Károly, Lakatos Arthur, Kórody György, Major István, Ohmann Béla, dr. Procopius Béla, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, Szathmáry István, Szentgyörgyvári Gyenes Lajos, Szukováthy István, Vágó Dezső, Zrinszky József és Helbing László titkár.

Szablya János ügyvezető alelnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Bejelentette, hogy a legutóbbi választmányi ülés megválasztotta a kiállítási bizottság tagjait és bejelentette a bizottság megalakulását. Javaslatára a bizottság elnökéül megválasztotta Lakatos Arthurt, előadóul pedig Urbányi Vilmost, akik több év óta dolgoznak fáradhatatlanul a kiállítási ügyek érdekében. Lakatos Arthur átvette az elnöklést és meleg szavakkal köszönte meg a beléje helyezett bizalmat. Ezekután ismertette a Györgyi Kálmán Emlékkiállítás ügyeit, amelyet május 8-án nyitott meg dr. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter képviseletében ifj. dr. báró Wlassics Gyula államtitkár, előkelő közönség jelenlétében. Ez alkalommal köszönetet mondott Györgyi Dénes választmányi tagnak, a kiállítás rendezőjének és a rendezőbizottság minden egyes tagjának a végzett nagy munkáért. Ezekután bejelentette, hogy a társulat elnöksége és választmánya megkoszorúzta Györgyi Kálmán sírját a Farkasréti temetőben, ahol az ünnepi beszédet Seenger Béla alelnök mondotta. Majd az 1934. év kiállítási programmját ismertette s javasolta, hogy a társulat ősszel Nyíregyházán rendezzen kiállítást. Felhatalmazást kért, hogy e kiállítás installációja tervpályázat útján adassék ki. Javasolta, hogy novemberben lakásművészeti kiállítást rendezzen a társulat a lakásművészeti tervpályázat díjazott munkáiból. Ezt követné a karácsonyi kiállítás és vásár. 1935-ben a társulat 50 éves jubileuma alkalmából nagyszabású, főleg lakásművészeti kiállítás rendezését tervezi az elnökség, amelynek előmunkálatait már most meg kell kezdeni. Javaslatára a kiállítási bizottság szűkebb bizottságot alakított, melynek feladata lesz az ügyeket a kiállítási bizottság számára előkészíteni. E bizottság tagjai lettek: Györgyi Dénes, Lakatos Artur, Ligeti Miklós, Kórody György, Szablya Frischauf Ferenc, Urbányi Vilmos és Zrinszky József. Ügyvezető alelnök szerint az 1935. évben igen fontos és nagy feladatokat kell megoldani. A társulatnak munkája nemesítőleg kell, hogy hasson a magyar művészeti életre és a közönségre s ezt főleg a kvalitás gondolatának népszerűsítésével érheti el. Major István szerint a Györgyi Kálmán Emlékkiállítás nak igen nagy nevelőhatása lesz. Javasolja, hogy a június 16-án megnyíló Országos Iparostanonc Kiállításon csináljon a társulat propagandát a saját kiállításának. Szukováthy István kérésére elnök ismerteti a külföldi kiállítások ügyét. A társulat, mivel a minisztériumok közvetlenül rendezik a kiállításokat, csak anyaggyüjtésre vállalkozhatik. Hogy az anyag idejében gyüljön össze, arról a társulat vezetősége idejében gondoskodni fog.

1934 június 12-én a társulat propagandabizottsága tartott ülést, amelyen jelen voltak: Bodor Aladár, Grabowieczky Leon, Jakab Gyula, Ligeti Miklós, Nádler Róbert, dr. báró Szalay Gábor, Végh Gusztáv, Wälder Gyula és Helbing László titkár.

Ligeti Miklós alelnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Bejelenetette, hogy a legutóbbi választmányi ülés megválasztotta a propagandabizottság tagjait s bejelentette a bizottság megalakulását. Javaslatára a bizottság elnökéül megválasztotta Wälder Gyulát, előadóul pedig Bodor Aladárt. Wälder Gyula elnök őszinte szavakkal mondott köszönetet az iránta megnyilvánuló bizalomért. Javaslatára a propagandabizottság három albizottságot választott, mégpedig a kiállítási propagandaügyek vitelére, melynek tagjai Végh Gusztáv, Jakab Gyula és Hosszú István lettek, sajtóügyekkel foglalkozó bizottságot, melynek tagjai lovag dr. Ybl Ervin, dr. Szőnyi Ottó és dr. Szalai Emil lettek és végül tagszerzési bizottságot, melynek tagjai Nádler Róbert, Grabowieczky Leon és Bokros Ferenc lettek. Bodor Aladár kérte, hogy az összes bizottságok előadói kapjanak meghívót a többi bizottság üléseire. Ligeti Miklós kifejtette, hogy a kiállításoknál az anyaggyüjtés a legfontosabb, a bizottságnak ezt a kérdést kell mielőbb kezébe vennie. Bodor Aladár iparművészeti hét rendezését javasolta, oly formában, hogy a belvárosi kereskedők kirakataikban helyezzenek el néhány szép iparművészeti tárgyat. Ligeti Miklós szerint az ötlet jó, de kivihetetlen. Felkérte Bodor Aladárt, hogy a fiatal iparművészeket buzdítsa, hogy minél jobb anyagot adjanak a kiállításokra. Jakab Gyula bejelentette, hogy a bútorgyárosok a jövőben a társulat útján szeretnék kiállításaikat megrendezni, mert itt a kiállítások nivóját biztosítottnak látják. Grabowieczky Leon szerint a fiatal iparművészek munkálkodását számon kellene tartani, műteremlátogatásokat tenni, hogy a társulat tudja, milyen és mennyi anyagra számíthat a kiállításain. Elnök összegezte a hallottakat és a bizottság tagjainak megjelenésükért köszönetét fejezte ki.

1934 július 2-án a társulat választmánya tartott ülést, amelyen megjelentek: Györgyi Dénes, Horváth Béla, Kölber Dezső, Lakatos Arthur, Ligeti Miklós, Major István, Megyer Meyer Antal, Ohmann Béla, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Schober József, Szablya János, dr. Szalai Emil, Szabó Rezső, Szukováthy István, Urbányi Vilmos, Végh Gusztáv, Zadubánszky Irén, Zrinszky József, valamint Deák István mérnök és Helbing László titkár.

Seenger Béla elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Napirend előtt örömmel jelentette be, hogy elnök urunk Őfensége, dr. vitéz József Ferenc királyi hercegnek fia született s javaslatára a választmány elhatározta, hogy üdvözlő iratot küld. Elnök bejelentette, hogy abból az alkalomból, hogy Ligeti Miklós alelnök az állami kis arany-

érmet nyerte el, valamint, hogy Györgyi Dénes a Györgyi Kálmán Emlékkiállítás rendezésével oly nagy és kitűnő munkát végzett, a társulat a Fészekklubban ünnepi vacsorát rendezett, amelyen mintegy százharmincan vettek részt. Majd bejelentette, hogy dr. Petrovics Elek a Magyar Nemzeti Múzeum ügyvezető alelnöke lett s javaslatára a választmány üdvözlő levél küldését határozta el. Ezekután Helbing László titkár ismertette a folyó ügyeket. Felolvasta azok neveit, akik a társulat által küldött üdvözlő- és részvétiratokat megköszönték. Jelentést tett a textilmintapályázat kitűnő eredményéről s bejelentette, hogy a Goldberger Sám. F. és Fiai Rt. összeköttetésbe lépett a nyertes művészekkel foglalkoztatásuk ügyében. Bejelentette, hogy a társulat az ősszel rendezendő nyíregyházi kiállítás installációs terveire zártkörű pályázatot szándékozik kiírni az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola legjobban végzett növendékei között. A pályázók 30 pengő részvételi díjat kapnának, az első 150 pengő díjat és a kiviteli megbízatást kapná. Tudomásul szolgál. Ezekután jelentést tett a társulat taglétszámáról. A legutóbbi választmányi ülés óta 24-en léptek be. Ezek neveit felolvassa s javaslatára a választmány nevezetteket a társulat tagjai sorába felveszi. Titkár jelentést tesz a TESz kulturális bizottságának megalakulásáról. Elnöke József királyi herceg, az iparművészeti szakosztály elnöke dr. vitéz József Ferenc királyi herceg, ügyvezető elnöke Szablya János, előadója Urbányi Vilmos lettek. Schober József, a gazdasági bizottság elnöke jelentést tett a társulat gazdasági ügyeiről. A társulat anyagi helyzete kedvezően fejlődik s a kiadások fedik az előirányzatot. A választmány a jelentést örömmel vette tudomásul. Györgyi Dénes a György-Kálmán Emlékkiállítás művészi eredményeit ismertette s köszönetet mondott a választmánynak, hogy őt bízta meg a kiállítás rendezésével. Ügyvezető alelnök javaslatára a választmány jegyzőkönyvben mondott köszönetet Györgyi Dénesnek és mindazoknak, akik a kiállítás megteremtésén munkálkodtak, lelkes és buzgó fáradozásukért. Ezekután Deák István mérnök tett jelentést a háziipari ügyekről. Ismertette a padovai vásár eredményét, ahol az eladás 10.000 líra volt, s igen nagy erkölcsi sikerrel járt. Ismertette a társulat részvételét a Budapesti Nemzetközi Vásáron, ahol azoknak a kiállítóknak anyagát állította ki a társulat, akik a helypénzt nem tudták megfizetni. Jelentést tett a Rio de Janeirói és a Bari-i vásárok előkészületeiről, a nyersanyagakciónak gyapjúfonalakkal való kibővítéséről, a vámelőjegyzési nyersanyagexportról. A zárolt pengő akciófeltételei is megjavultak s az akció keretében exportált áruk havonta körülbelül 50.000 pengőt tesznek ki. A társulat vezetősége Szegeden és a Sárközben szállott ki, az ottani háziipar és népművészet tanulmányozására. A háziipar forgalma az utolsó időkben örvendetesen megnövekedett. A választmány Schober József és Szukováthy István hozzászólása után a jelentést örömmel vette tudomásul s a társulat elnökségének felhatalmazást ad a zárolt pengők ügyében való újabb tárgyalásokra. Deák István mérnök ezekután a Magyar Iparművészet és a Muskátli fúzióját ismertette. A régebbi választmányi felhatalmazás alapján megejtett tárgyalások szerint a Muskátli, mint a Magyar Iparművészet háziipari melléklete fog megjelenni a jövőben és a Magyar Iparművészet is 8 füzetben jelenik meg 1935-től kezdve. Részletesen ismertette a fúzió körülményeit s a választmány, többek hozzászólása után a javaslathoz hozzájárult. Dr. Szalai Emil társulati ügyész a Lakos-féle hagyaték ügyét ismertette. E hagyaték felett a rendelkezési jog végeredmény ben a szentesi presbitériumot illeti. Az alapítványi oklevél megszerkesztése ügyében már tárgyalt. Ha ez elkészül, jelentést fog tenni a választmánynak az ügy állásáról. A jövő télen már sor kerülhet az ösztöndíj kiadására. Tudomásul szolgál. Elnök ezekután, több tárgy nem lévén, az ülést bezárta.

1934 szeptember 10-én a társulat bírálóbizottsága tartott ülést. Megjelentek: Györgyi Dénes, Helbing Ferenc, Lakatos Arthur, Ligeti Miklós, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Szablya János, dr. Szőnyi Ottó, Zrinszky József és Helbing László titkár.

Helbing Ferenc elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Ifj. Richter Aladár előadó bejelentette, hogy a Nyíregyházán rendezendő kiállítás installációs terveire a társulat az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola legutóbb végzett hat legjobb növendéke között pályázatot írt ki s a pályázat feltételeit ismertette. Az első 150 pengőt és a kiviteli megbízatást kapja. A többi résztvevő 30 pengő részvételi díjat kap. A pályázat június 30-án járt le. Beérkezett 5 pályaterv. A bírálóbizottság vezetősége a beérkezett terveket előzetesen átnézte és elfogadásra az „Ego" jeligéjű tervet ajánlja. Elnök felkérésére a bizottság tagjai gondosan és lelkiismeretesen átvizsgálták a beérkezett terveket. Többek hozzászólása után a bírálóbizottság úgy döntött, hogy a 150 pengős első díjat Payer József „Ego" jeligéjű tervének ítéli oda a kiviteli megbízatással együtt és örömmel állapította meg, hogy a beküldött pályamunkák mind igen magas nívót képviselnek. Györgyi Dénes javaslatára a bizottság a többi résztvevők, névszerint Feigl Frigyes, Csavlek András és Jálics János pályaműveit dícsérő elismerésben részesítette.

1934 szeptember 12-én a társulat kiállítási bizottsága tartott ülést, amelyen megjelentek: Bodon Károly, F. Kovács Erzsébet, Györgyi Dénes, M. Kiss Erzsébet, Kórody György, Lakatos Arthur, Major István, Sipos Lajos, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, Szentgyörgyvári Gyenes Lajos, Szukováthy István, Vágó Dezső, Zadubánszky Irén, Zrinszky József, valamint Deák István mérnök és Helbing László titkár. — Lakatos Arthur elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Ismertette a nyíregyházai iparművészeti, háziipari és népművészeti propagandakiállítás előkészületeit, amelyek a legjobb úton haladnak. Ez a kiállítás október 21-én fog megnyílni és 8 napig tart. Fővédnöke dr. vitéz József Ferenc királyi herceg őfensége lesz, aki valószínűleg személyesen fogja a

kiállítást megnyitni. A megnyitásra filléres gyors indítását fogjuk kérni a MÁV-tól s a megnyitást megelőző napon előadást tartunk. Bejelentette, hogy a kiállítás installációjára kiírt tervpályázatot Payer József okl. építő iparművész nyerte meg, aki a kiviteli megbízatást is megkapta. Zrinszky József e kiállítás alkalmából javasolja egy, a társulatot és munkásságát ismertető füzet kiadását. Szablya János ügyvezető alelnök felhatalmazást kért, hogy az elnökség az anyagiakra való tekintettel ezt az ügyet saját hatáskörében intézhesse el. A kiállítási bizottság a kért felhatalmazást megadja. Urbányi Vilmos előadó ismertette a pályadíjat nyert installációs tervet, s bejelentette, hogy a pályázat nívója igen magas volt. Elnök bejelentette, hogy a társulat részt vesz az őszi Mezőgazdasági Kiállításon s hogy a társulatot a háziipari, illetőleg iparművészeti rész megrendezésével dr. Kállay Miklós m. kir. földművelésügyi miniszter utasítására dr. Krudy Ferenc ny. főispán, országgyűlési képviselő, a Mezőgazdasági Kiállítás rendezőbizottságának elnöke bízta meg. A kiállítás installációját Urbányi Vilmos tervezte. Elnök jelentést tett a karácsonyi kiállítás ügyéről. Szukováthy István és Vágó Dezső egy belvárosi üzlethelyiség kibérlését javasolták. F. Kovács Erzsébet kérte, hogy az eladásra kerülő anyag gondosan legyen megválogatva. Szablya Frischauf Ferenc szerint üzlethelyiségbérlet nagy anyagi rizikóval jár, bár a társulatnak alkalmat kell adni, hogy kiállítói műveiket értékesíthessék, azonban a vállalkozás rosszul sikerül, nagy anyagi veszteség állhat be. Elnök határozatilag mondotta ki, hogy a kiállítási bizottság át fogja vizsgálni az összes eshetőségeket és mindent meg fog tenni, hogy a karácsonyi kiállítás a lehető legjobban sikerüljön. Ezekután bejelentette, hogy a társulat jövő évben ünnepli fennállásának 50 éves jubileumát s ezt méltóképen szándékozik megünnepelni. A Magyar Iparművészet első száma 1935-ben jubileumi szám lesz. Tavasszal díszközgyűlés lesz és bankett elnök urunk, dr. vitéz József Ferenc királyi herceg úr Őfensége tiszteletére. Ősszel pedig nagyszabású kiállítás van tervbe véve, amely főleg lakásművészeti jellegű lesz. A jubileumi év előkészítésével külön bizottság foglalkozik. Tudomásul szolgál. Elnök bejelentette, hogy a Györgyi Kálmán Emlékkiállítás folyó hó 16-án zárul. Az eredményről a legközelebbi ülésen fog jelentést tenni. Javaslatára a kiállítási bizottság a legközelebbi választmányi ülésnek olyan értelmű előterjesztést tesz, hogy a kiállítás összes résztvevői dícsérő elismerésben részesüljenek s hogy erről társulati oklevél állíttassék ki. Zrinszky József javaslatot tett a kontárok kiszorítására az iparművészetből, valamint a társulat kiállításaiból kikerülő tárgyak márkázására Ügyvezető alelnök szerint a márkázást a társulat állandóan napirenden tartja, de ez, tekintettel az iparművészeti termelés individuális jellegére, igen komplikált feladat. Bejelentette, hogy a társulat 10.000 példányban, négy nyelven megjelent iparművészeti és háziipari exportkatalógust adott ki, amelyet a világ minden tájára szétküld. H. L.

• IN MEMORIAM •

BILKEI LIPCSEY JÓZSEF királyi tanácsos, az O. M. Iparművészeti Múzeum nyugalmazott gazdasági főnöke, az Iparművészeti Társulat nyugalmazott pénztárosa szeptember 17-én 81 éves korában elhúnyt.

Harmincöt éven át, — a társulat megalapításától, 1885-től kezdve — volt pénztárosa a társulatnak. Egy emberöltőn keresztül végezte felelősségteljes munkáját ernyedetlen szorgalommal és buzgó kötelességtudással, s ez alatt a hosszú idő alatt nemcsak a kitűnő tisztviselő szorgalma, hanem a magyar iparművészet iránt érzett lángoló lelkesedése fűtötte munkáját. Ráth Györgynek és Radisics Elemérnek volt a munkatársa s sok külföldi és hazai kiállítás — többek között a millenniumi kiállítás iparművészeti részének — rendezésében vett részt.

A magyar iparművészet igaz barátja, lelkes támogatója múlt el vele, de bízvást mondhatjuk, hogy azt a magas kort, amelyet a Mindenható megérnie adott néki, a magyar iparművészet iránt érzett szeretete tette széppé és nyugodttá.

Temetése szeptember 19-én volt a farkasréti temetőben. Az Iparművészeti Múzeum részéről dr. Layer Károly igazgató, a társulat részéről pedig Szablya János ügyvezető alelnök mondottak megható búcsúztató beszédet.

MÖLLER ISTVÁN műépítész, nyugalmazott műegyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, 74 éves korában elhúnyt. Mint hivatásának lelkes művelője szerzett emlékezetes nevet magának Magyarország újkori építészetének történetében. Társulatunknak 32 esztendeig volt buzgó tagja, őszinte barátja, kinek emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni mindenkor.

A szerkesztésért és kiadásért felelős : Szablya Frischauf Ferenc. 21.214. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda. (F.: Thiering Richárd.)

A magyaros öltözködési divatpályázatról.
Balról jobbra: Délutáni ruha. Szegedi Tedesco Anny terve. (I. díj.) Otthonka. Nagyajtai Teréz terve. (I. díj.)
Otthoni ruha. Ifj. Richter Aladárné terve. (Díszoklevél.) Télikabát. Szegedi Tedesco Anny terve. (I. díj.)